

บทที่ 4

อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ต่อการเลือกตั้งและ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มการเมืองท้องถิ่น

เนื้อหาการนำเสนอข้อมูลในบทนี้ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่เกี่ยวกับการวิจัยจะรวบรวมมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 เป็นต้นมาถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2549 เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพและแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติและแนวความคิดของบทบาทที่แสดงออกทางการเมืองท้องถิ่นเมื่อของกลุ่มผลประโยชน์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางราชการ ตำรา หนังสือทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อ การวิเคราะห์และสรุปผล การศึกษา

ผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผลประโยชน์ อันเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือติดต่อกับเทศบาลผ่านระบบชุมชนหมู่บ้าน จำนวน 10 ราย ต่อกลุ่มที่จะศึกษาทั้งหมด 7 กลุ่มรวม 70 ราย กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ศึกษาเป็นประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 2 ของเทศบาลตำบลแม่โจ้ รวมทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ 7 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) กลุ่มเกษตรกร กลุ่มนักศึกษา กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐ

ผลการศึกษาที่จะนำเสนอต่อไปนี้จะได้นำเอาข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งบริบทแวดล้อมต่อสาเหตุแห่งการแสดงออกของบทบาท ซึ่งมีผลต่อตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงและสมาชิกสภาเทศบาล

การนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้จึงเป็นการนำเสนอรายงานในเชิงคุณภาพซึ่งจะมีการวิเคราะห์บริบทแวดล้อม สาเหตุแห่งการแสดงออกของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีผลต่อผลการเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ในบทที่ 1

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผลประโยชน์

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจ

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	33	47.14
หญิง	37	52.86
รวม	70	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	-	
20-30 ปี	6	8.57
30-40 ปี	18	25.71
40-50 ปี	21	30.00
50-60 ปี	15	21.43
60-70 ปี	10	14.29
70 ปีขึ้นไป	-	
รวม	70	100
3. การศึกษา		
ประถมศึกษา	27	38.57
มัธยมศึกษา	16	22.86
อุดมศึกษา	19	27.14
สูงกว่าอุดมศึกษา	8	11.43
รวม	70	100
4. อาชีพ		
รับจ้าง	15	21.43
ธุรกิจส่วนตัว	6	8.57
เกษตรกร	17	24.28
นักศึกษา	10	14.29
ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ	10	14.29

ข้าราชการการเมือง	10	14.29
อื่น ๆ ระบุ		
- เกษียณอายุราชการ	2	2.85
รวม	70	100
5. รับรู้ข่าวสารการเมืองจากแหล่งใด		
หนังสือพิมพ์	13	18.57
วิทยุ โทรทัศน์	27	38.57
หนังสือราชการและป้ายประกาศในชุมชน	9	12.86
การพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่ม	13	18.57
การพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ	8	11.43
รวม	70	100
6.กลุ่มในชุมชนที่เป็นสมาชิกในปัจจุบัน		
กลุ่มผู้นำชุมชน(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)	10	14.28
กลุ่มสตรีแม่บ้าน	10	14.28
กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ	10	14.28
กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)	10	14.28
กลุ่มเกษตรกร	10	14.28
กลุ่มนักศึกษา	10	14.28
กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐ	10	14.28
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นเพศหญิงมากกว่าคือ 37 คน หรือร้อยละ 52.86 ในขณะที่เพศชายมีน้อยกว่าคือ 33 คน หรือร้อยละ 47.14 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40-50 ปีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 30-40 ปี หรือร้อยละ 25.71 และ ช่วงอายุ 50-60 ปี หรือร้อยละ 21.43 ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุที่สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาลมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เนื่องจากจากมีเวลาใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในพื้นที่มากกว่า ส่วนผู้ชายจะออกไปทำงานในพื้นที่อื่นแล้วกลับมาในตอนเย็น ผู้หญิงมีความ

ละเอียด รู้จักวิธีเข้าหาผู้คน ชอบการรวมกลุ่มและการเข้าสังคม (ดูการสัมภาษณ์ของ นางสาวนันท์ สุรพัฒน์ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอสันทราย, บทที่ 3)

อายุเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ที่มีมากที่สุดคือช่วง 40-50 ปี และ 30-40 ปี ทั้งนี้จากสัมภาษณ์ระหว่างศึกษาทราบว่า สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์โดยเฉพาะแกนนำจะต้องมีลักษณะน่าเชื่อถือของประชาชนทั่วไป เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีชื่อเสียงดี มีตำแหน่งทางสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจ ดังนั้นคนอายุช่วง 40-50 ปี จะเป็นผู้มีประสบการณ์ ทั้งชีวิตส่วนตัวและผ่านวงสังคมมาพอสมควร รู้จังหวะเวลา รู้กาลเทศะในสังคม เป็นที่น่าเชื่อถือ อีกส่วนหนึ่งคือช่วงอายุ 30-40 ปี ถือว่าเป็นกลุ่มที่เริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ต้องการยอมรับจากสังคม มีศักยภาพ มีการศึกษาพอสมควร ส่วนกลุ่มอายุ 50-60 ปี มีจำนวนน้อยกว่าสองกลุ่มแรกแต่มีความน่าเชื่อถือและมีประสบการณ์ รู้จักคนมาก มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ที่อายุน้อยกว่า

ด้านระดับการศึกษาของประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ 27 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.57 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สามารถอ่านออกเขียนได้ทุกคน เพราะบางครั้งต้องทำสถิติเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม หรือเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง รองลงมา 19 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.14 มีการศึกษาสูงถึงระดับอุดมศึกษา เนื่องจากในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ใจมีทั้งมหาวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมและสถานศึกษารองรับ ผู้ที่ต้องการจะเข้าเรียนในพื้นที่อย่างพอเพียง สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์จำนวนหนึ่งจึงมีการศึกษาสูงถึงระดับปริญญาตรี ถัดมากลุ่มตัวอย่าง 16 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.86 มีการศึกษาระดับมัธยม ซึ่งทั้งสามระดับการศึกษา แสดงให้เห็นศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มผลประโยชน์ในพื้นที่ว่าสามารถอ่านออกเขียนได้หมด อาจมียกเว้นคนชราที่มีอายุมากจริงๆ เท่านั้น ทำให้การรับรู้และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษามีอาชีพเป็น เกษตรกร มากที่สุด 17 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.28 รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง 15 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.43 พบว่าเป็นอาชีพอิสระ เนื่องจากมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ไม่ได้เช่าไร่นา หรือที่ป่าทำกิน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่พอมีฐานะทางเศรษฐกิจดี สามารถหาเวลาไปร่วมกิจกรรมของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ หรือมีเวลาเข้ามาสนใจมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ส่วนกลุ่มที่น่าสนใจและมีจำนวนเท่าๆ กันคือ ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง และนักศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการกว่า 20 แห่งสถานศึกษาที่มีตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาลถึง มหาวิทยาลัย และมีพัฒนาการการปกครองส่วนท้องถิ่นมานาน ทำให้มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนทำงานในระดับสูงในวงราชการและวงการศึกษา มาให้ข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มดังกล่าวมีความรู้สูง มีประสบการณ์และความน่าเชื่อถือ มี

อิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มผลประโยชน์ของตนและกลุ่มครอบครัว หรือประชาชนที่ใกล้ชิด

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีโอกาสรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์มากที่สุด 27 หรือคิดเป็นร้อยละ 38.57 ซึ่งเป็นการรับรู้ข่าวสารจากสถานีโทรทัศน์ส่วนกลางและท้องถิ่น ส่วนข่าวท้องถิ่นมีเผยแพร่มากที่สุดทางสถานีวิทยุ ซึ่งมีให้เลือกฟังข่าวสารทางการเมือง ทั้งคลื่นของรัฐหรือวิทยุชุมชน ทำให้ประชากรที่ศึกษามีความรู้ทางการเมืองระดับประเทศดีพอสมควร สามารถเข้าใจระบบการเมืองการปกครอง และระบบการเลือกตั้งระดับต่างๆ ได้เป็นอย่างดี รองลงมาคือการรับรู้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 13 หรือคิดเป็นร้อยละ 18.57 ซึ่งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีส่วนให้กลุ่มศึกษาได้รับทราบความเป็นไปในระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่อื่นๆ ในภาคเหนือเป็นอย่างดี และอันดับต่อมาคือการพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเฉพาะทางการเมืองท้องถิ่น 13 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.57 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นอีก 8 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.43 แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างอยู่เสมอ และพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหาของท้องถิ่น โดยมีการจับกลุ่มเสวนากันอย่างไม่เป็นทางการตามที่ชุมนุมชนต่างๆ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกลุ่มการเมืองที่ตนชอบ ไม่กลุ่มใดก็กลุ่มหนึ่ง

กลุ่มประชากรที่ศึกษา 70 คนเป็นการเลือกสัมภาษณ์สมาชิกจากกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหมด 7 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.28 ของจำนวนกลุ่มประชากรที่ได้ศึกษาทั้งหมด โดยมีประเด็นที่ได้ศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

4.2 การนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นในการศึกษา 3 ประเด็นหลัก

4.2.1 ประเด็นความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์กับผู้สมัคร

ตารางที่ 4.2 ข้อ 7 ท่านรู้จักคุ้นเคยกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างไร

ลักษณะความสัมพันธ์กับผู้สมัคร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพื่อน , เพื่อนบ้าน , คนในชุมชน , ลูกหลาน	36	51.43
2. หนังสือพิมพ์ , วิทยุ , โทรทัศน์	2	2.86
3. ป้ายโฆษณา , โปสเตอร์แนะนำตัว , การแนะนำตัวเอง	8	11.43
4. ผลงานที่ทำมาในอดีต	9	12.85
5. พบปะตามงานบุญต่างๆ ในชุมชน , ศรัทธาไว้ด้วยกัน	15	21.43
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.2 ลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์กับผู้สมัคร จากประเด็นที่ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษารู้จักคุ้นเคยกับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีโดยวิธีใด พบว่ากลุ่มศึกษารู้จักกับผู้สมัครในฐานะเป็นเพื่อน เพื่อนบ้าน เป็นในชุมชนเดียวกัน เป็นคนคุ้นเคย หรือเป็นลูกหลานของกลุ่มศึกษา จำนวน 36 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 51.43 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่น จากการแลกเปลี่ยนเป็นแบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้สมัครที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วกับกลุ่มศึกษา ทั้งสองกลุ่มมีความผูกพันกันมานาน ความสัมพันธ์ยึดแน่นมีผลต่อคะแนนเสียงอย่างมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้สมัครทั้งสองกลุ่มการเมืองต่างก็มีญาติมิตรเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งคู่ กลุ่มศึกษาที่รองลงมารู้จักผู้สมัครผ่านการพบปะตามงานบุญต่างๆ ในชุมชน และเป็นศรัทธาไว้ด้วยกัน 15 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 21.43 แสดงให้เห็นว่าความใกล้ชิดระหว่างกลุ่มการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ส่วนหนึ่งเกิดจากการพบปะในสังคม การเข้าไปทำบุญที่วัดเดียวกันในวันสำคัญทางศาสนา อีกส่วนหนึ่งรู้จักผู้สมัครจากผลงานที่ทำมาในอดีต 9 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.85 แสดงให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์ผู้สมัครผ่านสื่อโฆษณา ป้ายโปสเตอร์ต่างๆ ไม่ได้ทำให้ผู้สมัครเป็นที่รู้จักคุ้นเคยเท่ากับการเป็นเพื่อนบ้านหรือการพบปะกันในงานพิธี

ตารางที่ 4.3 ข้อ 8 ท่านเคยไปขอความช่วยเหลือจากผู้สมัครอย่างไรบ้าง เพราะเหตุใด

ลักษณะความช่วยเหลือจากผู้สมัคร	จำนวน	ร้อยละ
1. ร่วมทำบุญในงานต่างๆ เช่น งานศพ งานบุญต่างๆ	11	15.71
2. ขอบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น ทำถนน , รางระบายน้ำ, ไฟฟ้า, น้ำประปา เป็นต้น	15	21.43
3. ขอความช่วยเหลือเมื่อประสบกับความเดือดร้อน เช่น น้ำท่วม และเครื่องนุ่งห่มกันหนาว เป็นต้น	5	7.14
4. ขอเงินสนับสนุนเข้ากลุ่มที่สังกัดอยู่ เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น	25	35.71
5. ช่วยอำนวยความสะดวกเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	12	17.14
6. ไม่เคยขอความช่วยเหลือ	2	2.87
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.3 ลักษณะที่กลุ่มศึกษาเคยไปขอความช่วยเหลือจากกลุ่มผู้สมัครนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ปรากฏว่า เป็นการขอเงินสนับสนุนเข้ากลุ่มที่สังกัดอยู่ เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร เพื่อนำมาทำกิจกรรมของกลุ่มมากที่สุด 25 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 การขอความช่วยเหลือลักษณะนี้เป็นการขอแบบส่วนตัวโดยแกนนำกลุ่มจากการสัมภาษณ์ กลุ่มศึกษาที่เป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านพบว่าผู้สมัครจะต่อรองให้กลุ่มศึกษา เมื่อรับเงินสนับสนุนไปแล้วต้องมาร่วมกิจกรรมที่ผู้สมัครจัดเช่น เดินรณรงค์หาเสียง หรือแจ้งข่าวสารความเป็นไปของผู้สมัครคู่แข่ง รองลงมาเป็นการของบประมาณในการพัฒนาชุมชน เช่น ทำถนน รางระบายน้ำ ไฟฟ้า น้ำประปา 15 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 ซึ่งเป็นการขอไว้ล่วงหน้าในกรณีที่ผู้สมัครได้เข้าไปบริหารงบประมาณจะได้ต่อรองเอาโครงการพัฒนามาลงที่ชุมชนที่เสนอไปก่อน ลำดับถัดมาเป็นการขอให้ผู้สมัครช่วยอำนวยความสะดวกเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14 และขอให้ร่วมทำบุญในงานต่างๆ เช่น งานศพ งานบุญต่างๆ 11 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.71 สองกรณีสุดท้ายนี้ผู้ศึกษาได้ให้สัมภาษณ์ว่า เป็นธรรมเนียมของผู้สมัครที่เมื่อลงสมัครก็ต้องกันค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ไว้บริจาคน แต่ปัจจุบันการขอให้ร่วมทำบุญไม่อาจทำได้ อย่างเปิดเผย เพราะหากทำในช่วงก่อนเลือกตั้งก็จะมีคามผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กลุ่มศึกษาต้องไปขอเป็นการส่วนตัวและไม่ใส่ชื่อผู้บริจาค เพียงแต่บอกเจ้าภาพของงานพิธีต่างๆ ให้ทราบไว้เท่านั้น

ตารางที่ 4.4 ข้อ 9 ผู้สมัครช่วยเหลือท่านอย่างไรบ้าง

ด้านความช่วยเหลือจากผู้สมัคร	จำนวน	ร้อยละ
1. ร่วมทำบุญในงานบุญต่างๆ อาทิ งานศพ , ผ้าป่า , ขึ้นบ้านใหม่	32	45.71
2. บริจาคสิ่งของ , ทุนการศึกษา	10	14.29
3. นำงบประมาณมาช่วยเหลือ เช่น ถนนทางเข้าหมู่บ้าน	21	30.00
4. ให้คำปรึกษาและแนะนำในเรื่องต่างๆ	4	5.71
5. ไม่เคยช่วยเหลือ	2	2.86
6. ไม่ออกความคิดเห็น	1	1.43
รวม	70	100

ตารางที่ 4.4 ด้านความช่วยเหลือที่ผู้สมัครเสนอแก่กลุ่มศึกษา เป็นการร่วมทำบุญในงานบุญต่างๆ อาทิ งานศพ ฝ่าป่า ขึ้นบ้านใหม่มากที่สุด 32 คนคิดเป็นร้อยละ 45.71 ซึ่งผู้สมัครเสนอให้แก่กลุ่มผู้ศึกษาในลักษณะส่วนตัว รองลงมาเป็นการนำงบประมาณช่วยเหลือเมื่อเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารเทศบาล เช่น ถนนทางเข้าหมู่บ้าน จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 30 และการบริจาคสิ่งของแก่กลุ่มผลประโยชน์ ให้ทุนการศึกษาแก่ลูกหลานกลุ่มศึกษามีอยู่ 10 คนคิดเป็นร้อยละ 14.29 การเสนอให้ความช่วยเหลือดังกล่าวหากเป็นช่วงเวลาหาเสียงเลือกตั้งย่อมเป็นสิ่งผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แต่จากการศึกษาพบว่าก็ยังมีผู้สมัครบางกลุ่มที่ต้องการจูงใจกลุ่มผลประโยชน์ด้วยการให้สิ่งของเงินทองในรูปแบบการบริจาคเป็นการแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียงสนับสนุน

เมื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับการศึกษาของ Pulzer (1976: 135) ซึ่งเสนอข้อมูลของผู้สมัครว่ามีความพร้อมหรือไม่พร้อมสำหรับประชาชน ข้อหนึ่ง Pulzer กล่าวถึง การหาเสียงที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย คือการให้หวั่นหรือพรรคพวกเป็นผู้ไปเสนอเงินหรือทรัพย์สินแก่ผู้เลือกตั้งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนแก่ตน การซื้อบัตรประชาชนเพื่อไม่ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนการให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งอำนวยความสะดวกให้ เหล่านี้เป็นกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่เคยห่างหายไปจากวัฏจักรของการเลือกตั้ง เพียงแต่ปัจจุบันผู้สมัครอาจต้องมีกลวิธีที่แยบคายมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ตารางที่ 4.5 ข้อ 10 ท่านเคยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างไร เพียงใด

ลักษณะการช่วยเหลือ	จำนวน	ร้อยละ
1. บอกญาติพี่น้องให้เลือก	22	31.43
2. ลงคะแนนให้	18	25.71
3. ช่วยหาเสียง	24	34.29
4. ไม่เคยช่วยเหลือ	6	8.57
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.5 ลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สมัครรับเลือกตั้งของกลุ่มศึกษาเป็นกลุ่มที่ออกช่วยหาเสียงมากที่สุด 24 คนคิดเป็นร้อยละ 34.29 แสดงให้เห็นความนิยมชมชอบในกลุ่มผู้สมัคร จนยินยอมออกมาช่วยประชาสัมพันธ์หาเสียงกลุ่มศึกษาดังกล่าว พบว่าเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านระดับแกนนำและกลุ่ม อสม. มากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนกลุ่มศึกษาที่ช่วยบอกญาติพี่น้องให้เลือกผู้สมัครที่ตนสนับสนุนพบว่ามี 22 คนคิดเป็นร้อยละ 31.43 โดยมาเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถ

มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของญาติมิตรและลูกหลานได้ อีกกลุ่มหนึ่งที่ลงคะแนนให้ผู้สมัครอย่างเดียวโดยไม่ออกไปช่วยหาเสียงเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ถูกขอร้องจากเกษตรกรรายใหญ่ให้ช่วยเลือกอีกทอดหนึ่งมีอยู่ 18 คนคิดเป็นร้อยละ 25.71 กลุ่มสุดท้ายไม่เคยช่วยเหลือผู้สมัครเลยไม่ว่ากรณีใดๆ 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57 จากการพบปะกลุ่มศึกษาพบว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มข้าราชการพนักงานของรัฐและกลุ่มนักศึกษามากที่สุด จากการสัมภาษณ์พบว่าเนื่องจากไม่มีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นมากนักทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องของกลุ่ม จะมีเพียงแกนนำของกลุ่มข้าราชการพนักงานของรัฐและกลุ่มนักศึกษา บางคนเท่านั้นที่มีความสนิทสนมกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเป็นพิเศษ

ประเด็นการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สมัครรับเลือกตั้งของกลุ่มศึกษา สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีกลุ่มหลากหลาย (Pluralist theory) และทฤษฎีกลุ่ม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายการรวมกลุ่มในสังคม เพราะกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมจะมีความแตกต่างกันและเกิดความขัดแย้งกัน ผลประโยชน์หรือแนวความคิดของกลุ่ม ผลจากการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแม่โจ้ จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญตัวหนึ่งในการตัดสินใจใดๆ ในทางการเมือง รวมทั้งสะท้อนถึงความสามารถของกลุ่มที่จะมีกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทฤษฎีกลุ่มหลากหลายอธิบายถึงการที่สังคมเทศบาลตำบลที่เป็นสังคมที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทจะต้องมีกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ซึ่งสำคัญต่อระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มที่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของท้องถิ่นจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อยู่ในส่วนอื่นๆ ของสังคม

ตารางที่ 4.6 ข้อ 11 หลังเลือกตั้งท่านยังติดต่อผู้สมัครอยู่หรือไม่ ลักษณะใด

ลักษณะการติดต่อ	จำนวน	ร้อยละ
ติดต่อในงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน	19	27.14
การประชุมของกลุ่ม ต่างๆ เช่น ผู้นำชุมชน(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) สตรีแม่บ้าน , ชมรมผู้สูงอายุ , อสม. , เกษตรกร , ข้าราชการ	41	58.57
ติดต่อกันฉันท์เพื่อน	1	1.43
ติดต่อของบประมาณช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ	9	12.86
5. ไม่ได้ติดต่อ	0	0
รวม	70	100

ตารางที่ 4.6 ลักษณะการติดต่อของผู้สมัครหลังการเลือกตั้งกับกลุ่มศึกษา ผู้สมัครติดต่อกับกลุ่มศึกษาที่เป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ผ่านการประชุมของกลุ่ม ต่างๆ เช่น ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) สตรีแม่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ อสม. เกษตรกร ข้าราชการ อยู่ 41 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 58.57 ซึ่งประเด็นนี้ กลุ่มศึกษาที่มีบทบาทเป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์มีหน้าที่โดยตรงในการประสานกับผู้บริหารเทศบาลในการต่อรองเอาโครงการงบประมาณมาลงสู่พื้นที่ หรือให้กับกลุ่ม รองลงมาผู้สมัครติดต่อกับกลุ่มศึกษาโดยพบปะกันในงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน 19 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.14 ซึ่งเป็นการพบกันแบบไม่เป็นทางการแต่ในช่วงจังหวะที่พบกันในงานพิธีต่างๆเป็นโอกาสในการติดต่อกัน กรณีที่สามผู้ศึกษาติดต่อของงบประมาณช่วยเหลือในเรื่องต่างๆโดยตรงกับผู้สมัคร 9 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.86 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการไปพบกันเป็นการส่วนตัวในเรื่องของงบประมาณไม่ได้พบกันแบบกลุ่มในลักษณะประชุม อาจเป็นเพราะไม่แน่ใจว่าจะได้รับงบประมาณมาลงพื้นที่หรือไม่จึงติดต่อไปเป็นการส่วนตัวก่อน

การติดต่อของผู้สมัครที่ต้องหมั่นติดต่อกับกลุ่มศึกษาแม้จะแล้วเสร็จการเลือกตั้งเนื่องจากการรักษาความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการความสัมพันธ์แบบนายกับไพร่ ซึ่งเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบศักดินาที่ยังคงมีอิทธิพลอยู่มาก ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมไทยทำให้สภาพของสมาชิกภายในกลุ่มไม่มีความทัดเทียมกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในเขตเทศบาล ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependence) ต่อกันเป็นทอดๆ ผู้สมัครต้องรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าวไว้ก่อนแม้จะแล้วเสร็จการเลือกตั้งแล้ว เพราะหลังจากที่มีการรับรองผลการเลือกตั้งจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้สมัครซึ่งได้รับตำแหน่งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลยังต้องอาศัย สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในการจัดกิจกรรมร่วมกับเทศบาลอยู่ต่อไป ตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ตารางที่ 4.7 ข้อ 12 ผู้สมัครให้ผลประโยชน์ตอบแทนลักษณะใด

ลักษณะการตอบแทน	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ได้ผลตอบแทน	1	1.43
2. ค่าน้ำมันรถ	6	8.57
3. ค่าจ้างเดินช่วยหาเสียง	8	11.43
4. จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชุมชน	14	20.00
5. ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่างๆ	3	4.29
6. ช่วยเหลืองานในกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มสตรีแม่บ้าน		

กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ , อสม. เป็นต้น	22	31.43
7. เป็นตัวกลางในการติดต่อกับเทศบาล เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ	16	22.85
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.7 ข้อมูล ที่ผู้สมัครได้ให้ผลประโยชน์เป็นการตอบแทนแก่กลุ่มศึกษาที่เป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์พบว่า กลุ่มศึกษาได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของเงินทองโดยผู้สมัครได้ให้บริจาคแก่กลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอสม. เป็นจำนวน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 31.43 ซึ่งเป็นการตอบแทนโดยตรงแก่แกนนำกลุ่มในรูปแบบทรัพย์สินเงินทองเพื่อแกนนำจะได้นำไปเป็นกองกลางในการทำกิจกรรมของกลุ่ม รองลงมา ผู้สมัครรับจะให้ผลประโยชน์แก่กลุ่มศึกษาในลักษณะเป็นตัวกลางในการติดต่อกับสำนักงานเทศบาล เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ กลุ่มศึกษาเพียงแต่เสนอความต้องการแก่ผู้สมัครแล้วผู้สมัครจะไปดำเนินการต่อเอง มีอยู่ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 22.85 อันดับต่อมา ผู้สมัครรับปากจะจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชุมชนเมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้ว 14 คนคิดเป็นร้อยละ 20.00 ผู้สมัครให้ค่าจ้างเดินช่วยหาเสียงแก่กลุ่มศึกษา 8 คนคิดเป็นร้อยละ 11.43 ผู้สมัครให้ค่าใช้จ่ายแก่กลุ่มศึกษาเป็นค่าน้ำมันรถ 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57 กลุ่มศึกษาที่ไม่ได้ผลตอบแทน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 1.43

ประเด็นที่ผู้สมัครได้ให้ผลประโยชน์เป็นการตอบแทนแก่กลุ่มศึกษาที่เป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์สามารถวิเคราะห์ได้ตามทฤษฎีของ Peter M. Blau (1964) ที่ได้อธิบายไว้ใน Exchange and Power in Social Life ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้นเป็นลักษณะของความร่วมมือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความร่วมมือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ในสังคมนั้น การที่ผู้สมัครตอบแทนกลุ่มผลประโยชน์ด้วยสิ่งของเงินทองในรูปแบบการบริจาคแก่กลุ่มให้ไปทำกิจกรรมสามารถอธิบายได้ว่าเป็นพฤติกรรมของความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Exchange of Reciprocity) เมื่อใดก็ตามที่คนหนึ่งหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นเมื่อนั้นเขาจะมีข้อผูกมัดหรือสร้างข้อผูกมัดกับ บุคคลที่เขาได้ให้ความช่วยเหลือไป ว่าใครควรจะตอบแทนความช่วยเหลือของเขาอย่างไรบ้าง เป็น “การตอบแทนแลกเปลี่ยนแบบหมุนไปกลับมา” ความช่วยเหลือที่ได้รับในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการตอบแทนในสิ่งเดียวกันหรือเป็นเงินตราเสมอไป บางครั้งการแสดงความรู้สึกว่าคนเป็นหนี้บุญคุณก็อาจใช้เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือที่เขาต้องการจากผู้อื่นได้

เช่นการที่ผู้สมัครอาสาเป็นตัวกลางในการติดต่อกับสำนักงานเทศบาล เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ หรือรับปากจะจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชุมชนเมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้ว

ตารางที่ 4.8 ข้อ 13 การที่ผู้สมัครให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของเงินทอง เขามีจุดประสงค์ใด

จุดประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
1. ต้องการคะแนนเสียงเพื่อให้ได้รับการคัดเลือก	34	48.57
2. ตอบแทนค่าน้ำมันรถ	15	21.43
3. อยากให้ข้าราชการวางตัวไม่เป็นกลาง	1	1.43
4. ต้องการได้รับการคัดเลือกเพื่อหวังผลประโยชน์ในอนาคต	20	28.57
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.8 สามารถนำมาวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของเงินทอง แก่กลุ่มศึกษา มีวัตถุประสงค์ใดนั้น มีกลุ่มศึกษา ให้ความเห็นว่าเป็นเพราะผู้สมัครต้องการคะแนนเสียงเพื่อให้ได้รับการคัดเลือก 34 คน คิดเป็นร้อยละ 48.57 จากการสัมภาษณ์ กลุ่มศึกษาปรากฏว่าทราบความคาดหวังของผู้สมัครที่ต้องการให้ผู้ศึกษาสนับสนุนกลุ่มผู้สมัครให้รับเลือกตั้ง รองลงมากลุ่มศึกษาให้ความเห็นว่าผู้สมัครต้องการได้รับการคัดเลือกเพื่อหวังผลประโยชน์ในอนาคต 20 คนคิดเป็นร้อยละ 28.57 อีกกลุ่มที่มีจำนวนน้อยกว่าให้ความเห็นว่าผู้สมัครได้ตอบแทนตนเป็นค่าน้ำมันรถ 15 คนคิดเป็นร้อยละ 21.43 กลุ่มศึกษาที่น้อยที่สุดคิดว่าที่ผู้สมัครให้สิ่งของเงินทองแก่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆเพราะอยากให้ข้าราชการวางตัวไม่เป็นกลาง จะได้ให้ทำให้กลุ่มผู้สมัครมีโอกาสชนะมากกว่าฝ่ายตรงข้ามอยู่ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.43

พฤติกรรมที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของเงินทอง แก่กลุ่มศึกษาสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี “การแลกเปลี่ยนของกลุ่มผลประโยชน์” (An Exchange Theory of Interest Group) ของ Robert Salisbury (1969) เพื่ออธิบายการรวมกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล โดยมีความคิดว่ากลุ่มที่เกิดจากการสอดคล้องต้องกันทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่ม (group organizer) กับผู้เป็นสมาชิกกลุ่ม (group member) กล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มเกิดขึ้นมาเพราะมีผู้นำซึ่งเรียกว่า ผู้ก่อตั้ง (Entrepreneur organizer) ที่ชักชวนให้คนเข้าร่วมโดยมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ ผลประโยชน์ดังกล่าวนี้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ

1. ผลประโยชน์ทางวัตถุ เช่น งาน เงิน สิ่งของต่างๆ เป็นต้น
2. การให้ความรู้สึกใกล้ชิดทางอารมณ์ เช่น การได้สังสรรค์ มีเพื่อนจากการเข้าร่วมกลุ่ม

3. การมีจุดมุ่งหมาย คือ ได้รับการพึงพอใจในอุดมการณ์

ในกรณีของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเรียกว่า ผู้ก่อตั้ง (Entrepreneur organizer) ก็คือแกนนำของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่างๆ ที่ริเริ่มจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ จากการสัมภาษณ์ นางสุนันท์ สุรพัฒน์ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอสันทราย ประภูวณางสุนันท์ ทราบความคาดหวังของผู้สมัครนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ดีว่าเมื่อเขาให้ผลประโยชน์เป็นสิ่งของ เงินทองมาแล้ว เขาก็ต้องการให้ผู้ศึกษาสนับสนุนกลุ่มผู้สมัครให้รับเลือกตั้ง กลุ่มศึกษาทราบคืออยู่ว่าการกระทำได้กล่าวเป็นการจงใจด้วยการให้ผลประโยชน์แลกเปลี่ยน แล้วขอให้แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ก็เป็นผู้ชักชวนให้สมาชิกกลุ่ม (group member) หันมาสนับสนุนผู้สมัคร โดยแกนนำต้องหาเหตุผลต่างๆ มาอธิบาย ให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้สึกพึงพอใจ หรือมองเห็นประโยชน์จากการสนับสนุนผู้สมัครดังกล่าว

ประเด็นการใช้บทบาทการให้เงินทองหรือผลประโยชน์ตอบแทน ดังการวิเคราะห์มาแล้วข้างต้นว่ากลุ่มผลประโยชน์มีสถานภาพและบทบาททั้งการเป็นผู้รับอุปถัมภ์จากผู้สมัครและเป็นผู้อุปถัมภ์ประชาชนผู้เลือกตั้ง ดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ ย่อมจะต้องมีการพบปะและพึ่งพาอาศัยกัน จากการศึกษาของ ภูทังค์ กุลทลบุตร (2528 : 177) พบว่าคนเราจะคบกัน สนับสนุนเกลี้ยกล่อมกัน หรือไม่ขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการ และทำประโยชน์ช่วยเหลือกันมากน้อยแค่ไหน ดังนั้นความต้องการและผลประโยชน์จึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนซึ่งอยู่ร่วมกัน และบุคคลส่วนมากจะแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้ซึ่งรางวัลที่ตนเองต้องการมากกว่าการลงโทษ รางวัลได้แก่ สิ่งเร้าต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของเขาได้ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือรางวัลที่มองเห็นได้จากภายนอกเป็นเงินทองสิ่งของ กับรางวัลที่อยู่ภายในเช่นความพอใจ ความชอบ เมื่อมาพิจารณาวิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนต่อกันแล้ว จากการศึกษาของ ชาดิชาญ ณ เชียงใหม่ (2528 : 38) จะเห็นได้ว่าจะมีสองฝ่ายคือ ฝ่ายริเริ่มและฝ่ายตอบแทน มิได้มีเสียซึ่งกันและกัน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้น และยังดำรงอยู่ในโครงสร้างของสังคมนั่นเอง และเมื่อพิจารณาบทบาทของตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์แล้วเขาจะต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งยอมลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครที่ตนให้การสนับสนุนช่วยเหลือกันอยู่โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หวัะแนนได้ให้เงินทองแก่ประชาชนผู้เลือกตั้งและผู้เลือกตั้งตอบแทนโดยการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครที่หวัะแนนคนนั้นแนะนำให้การสนับสนุนอยู่

4.2.2 ประเด็นความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์กับประชาชนผู้เลือกตั้ง

ตารางที่ 4.9 ข้อ 14 ลักษณะการมาเยี่ยมเยียนราษฎรของผู้สมัครอยู่ในลักษณะใด บ่อยหรือไม่

ลักษณะการเยี่ยมเยียน	จำนวน	ร้อยละ
1. บ่อย		
1.1 พบตามงานพิธีต่างๆ เช่น งานศพ , ขึ้นบ้านใหม่ , งานวัด	27	38.57
1.2 เยี่ยมเยียนไปมาหาสู่กันเป็นประจำ	18	25.71
2. ปานกลาง	18	25.71
3. ไม่เคยเยี่ยมเยียนเจอเฉพาะตอนหาเสียงเท่านั้น	8	11.43
รวม	70	100

จากตารางที่ 4.9 ลักษณะการมาเยี่ยมเยียนราษฎรของผู้สมัครนายกเทศมนตรีหรือสมาชิกสภาเทศบาล บ่อย พบตามงานพิธีต่างๆ เช่น งานศพ ขึ้นบ้านใหม่ งานวัด ฯลฯ 27 คนคิดเป็นร้อยละ 38.57 เยี่ยมเยียนไปมาหาสู่กันเป็นประจำ 18 คนคิดเป็นร้อยละ 25.71 ปานกลาง 17 คนคิดเป็นร้อยละ 24.29 ไม่เคยเยี่ยมเยียนเจอเฉพาะตอนหาเสียงเท่านั้น 8 คนคิดเป็นร้อยละ 11.43 ตามลำดับ

เมื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับงานศึกษาของ สุนทร ลิขิตวน (2528: 47) ซึ่งกล่าวว่าโดยทั่วไปการรวมกลุ่มของคนไทยมักขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าหลักการจัดตั้งที่อิงผลประโยชน์และหรืออุดมการณ์ร่วมกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์ร่วมมิใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดในการรวมกลุ่มของคนไทย หากแต่ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มการเมืองอาจไม่รู้จักรหรือสนิทสนมกับสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ทุกคน แต่ใช้กลวิธีขอให้แกนนำกลุ่มผลประโยชน์เป็นผู้แนะนำตัวแทนผู้สมัครอีกทอดหนึ่ง เพราะแกนนำเป็นคนที่คุ้นเคย กับสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์อยู่แล้ว ดังนั้นเวลามีงานพิธีต่างๆเกิดขึ้นในเขตเทศบาลจึงปรากฏเหตุการณ์ที่แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆจะเดินนำกลุ่มผู้สมัครเข้าไปในงาน เช่น งานศพ งานแต่งงาน แล้วแนะนำกับแขกในงานว่าเป็นใครมาจากไหน แล้วออกปากรับรอง ถึงคุณค่าของผู้สมัคร และการที่ผู้สมัครต้องออกไปร่วมพิธีต่างๆในพื้นที่ตลอดเวลา ก็เพราะต้องการดำรงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ให้คงอยู่ หลังจากมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันแล้วจึงจะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างในเชิงของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันตามมาภายหลัง

ตาราง 4.10 ข้อ 15 ท่านสามารถติดต่อกับส่วนราชการอื่นและประชาชนในชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร

ลักษณะการติดต่อ	จำนวน	ร้อยละ
1. เมื่อมีปัญหาทำให้ผู้นำกลุ่มติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น เทศบาล ที่ว่าการอำเภอ อนามัย เกษตรตำบล เป็นต้น	24	34.28
2. เมื่อมีปัญหาบอกผ่านสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน	37	52.86
3. ไม่ค่อยได้ติดต่อ	9	12.86
รวม	70	100

ตารางที่ 4.10 ลักษณะการติดต่อกับส่วนราชการอื่นๆ และประชาชนในชุมชนเมื่อมีปัญหาบอกผ่านสมาชิกสภาเทศบาล , ผู้ใหญ่บ้าน 37 คิดเป็นร้อยละคิดเป็นร้อยละ 52.86 เมื่อมีปัญหาทำให้ผู้นำกลุ่มติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น เทศบาล ที่ว่าการอำเภอ อนามัย เกษตรตำบล เป็นต้น 24 คิดเป็นร้อยละ 34.28 ไม่ค่อยได้ติดต่อ 9 คิดเป็นร้อยละ 12.86

สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ Robert A. Dahl (1997) ว่า การมีกลุ่มหลากหลายทั้งในด้านจำนวนและชนิด ทำให้บุคคลหนึ่งๆ นั้น อาจเป็นสมาชิกได้หลายกลุ่ม หลายสมาคมในขณะเดียวกันได้ เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและเป็นสมาชิกกลุ่มสตรี แม่บ้านอีกอย่างหนึ่งหรือบางครั้งเป็นสมาชิกถึง 3 กลุ่มด้วยกัน เช่นกรณีนางสุนันท์ สุรพัฒน์ เป็นประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอสันทราย เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่ใจ และเป็นประธานกลุ่ม อสม. เทศบาลตำบลแม่ใจ รวมทั้งเป็นสมาชิกของมูลนิธิลำนานาที่อยู่ในฐานะผู้อยู่อาศัยอีกอย่างหนึ่งในเวลาเดียวกัน เป็นต้น การเป็นและมีเพื่อนสมาชิกต่างสมาคมกันย่อมมีทั้งความร่วมมือและขัดแย้งเกิดระหว่างกันขึ้นภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงด้วยวิธีการหาตัวกลางมาประนีประนอม ทำให้เกิดความแตกต่างในกลุ่มและระหว่างกลุ่มน้อยที่สุด เมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันก็ต้องอาศัยผู้นำกลุ่มเป็นผู้ตัดสินใจ เป็นคนกลางตัดสินจะทำให้ลดความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันและกันลง การเป็นสมาชิกกลุ่มที่หลากหลายทำให้เกิดภาวะการพึ่งพาผู้นำกลุ่มสูงเนื่องจากสมาชิกต้องทำกิจกรรมหลายๆอย่างพร้อมกัน โดยเฉพาะงานอาชีพที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว จึงมีเวลาเหลือน้อยในการไปการติดต่อกับส่วนราชการอื่นๆ เมื่อมีปัญหาใหญ่ๆ สมาชิกกลุ่มจึงมักขอให้แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ไปบอกผ่านสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำระดับชุมชนไปดำเนินการติดต่อกับหน่วยงานราชการอีกทอดหนึ่ง ในเรื่องที่มีความสำคัญและกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การซ่อมแซมถนน รางน้ำ ท่อน้ำเสีย หรือการจัดตั้งกองทุนต่างๆ ซึ่งใช้งบประมาณมากและต้องมีการประชุมสภาเทศบาล ออกเป็นเทศบัญญัติ ส่วนเรื่องที่มีความสำคัญรองลงมาสมาชิกกลุ่ม ก็จะขอให้แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ไปติดต่อกับหน่วยราชการ

เอง เช่น การขอให้พยาบาลศูนย์สาธารณสุขมาตรวจสุขภาพประจำเดือน ขอให้กองสาธารณสุขออก
พนหมอกควันป้องกันลูกน้ำยุงลาย

ตาราง 4.11 ข้อ 16 เมื่อท่านพบปัญหาของชาวบ้าน ท่านทำอย่างไร กรุณายกตัวอย่างปัญหา

วิธีการแก้ปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
1. ติดต่อขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	10	14.29
2. บอกผู้ใหญ่บ้านเมื่อมีประชุมหมู่บ้าน	36	51.43
3. ปรึกษารื้อกันภายในกลุ่มของตัวเอง	18	25.71
4. ให้คำปรึกษาแนะนำ	6	8.57
รวม	70	100

ตารางที่ 4.11 วิธีการแก้ปัญหาเมื่อกลุ่มศึกษาพบปัญหาของชาวบ้าน กลุ่มศึกษาทำการแก้ปัญหาได้อย่างไร กลุ่มที่ใหญ่ตอบว่า บอกผู้ใหญ่บ้านเมื่อมีประชุมหมู่บ้าน คนคิดเป็นร้อยละ 51.43 ปรึกษารื้อกันภายในกลุ่มของตัวเอง 18 คนคิดเป็นร้อยละ 25.71 ติดต่อขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10 คนคิดเป็นร้อยละ 14.29 ให้คำปรึกษาแนะนำ 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57

ความเป็นผู้นำในชุมชนของกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้รับความเชื่อถือจากกลุ่มผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ได้รับสิทธิ์ตามกฎหมายให้ร่วมตั้งกลุ่มต่างๆขึ้นมาในชุมชนร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เช่นกรรมการหมู่บ้าน ที่สำคัญกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการนำนโยบายต่างๆของรัฐบาลหรือองค์กรเทศบาล และอ.บ.ต. รวมทั้งหน่วยงานราชการอื่นๆไปปฏิบัติในพื้นที่ มีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรองรับโครงการต่างๆของภาครัฐ เมื่อชาวบ้านมีปัญหาหรือต้องการติดต่อราชการจึงคิดถึงกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนเป็นกลุ่มแรก รองลงมาจึงจะหันมาปรึกษารื้อกันภายในกลุ่มเพื่อหาวิธีดำเนินการติดต่อกับทางราชการ

ตาราง 4.12 ข้อ 17 ชาวบ้านเชื่อถือท่านในการให้คำแนะนำเพื่อแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร

ระดับของความเชื่อถือ	จำนวน	ร้อยละ
1. เชื่อถือมาก	39	55.71
2. เชื่อถือปานกลาง	27	38.57
3. เชื่อถือน้อย	4	5.72
4. ไม่เชื่อถือ	0	-
รวม	70	100

ตารางที่ 4.12 ชาวบ้านเชื่อถือกลุ่มศึกษาในการให้คำแนะนำเพื่อแก้ปัญหาหรือไม่
อย่างไร ระดับของความเชื่อถือที่กลุ่มศึกษาได้ให้คำตอบมาปรากฏว่า ชาวบ้านมีความเชื่อถือต่อ
กลุ่มศึกษามาก 39 คนคิดเป็นร้อยละ 55.71 เชื่อถือปานกลาง 27คนคิดเป็นร้อยละ 38.57 เชื่อถือน้อย
4 คนคิดเป็นร้อยละ 5.72 ตามลำดับ กรณีผลการศึกษาจากประเด็นที่ 16 และ 17 นี้ สามารถนำมา
วิเคราะห์โดยเปรียบเทียบกับงานศึกษาของ แสง รัตนมงคลมาส (2529: 784) ที่พฤติกรรมการ
แก้ปัญหากลุ่มมักจะแสดงออกด้วยการเข้าหาผู้มีอำนาจในท้องถิ่นเพื่อขอความช่วยเหลือ แสดง
ให้เห็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependence) ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทย ที่มีวัฒนธรรมทาง
สังคมที่ยึดตัวบุคคลอยู่มาก (Personalism) ชาวบ้านไม่กล้าที่จะไปติดต่อกับหน่วยงานราชการเองจึง
ต้องพึ่งพาผู้นำในหมู่บ้านเป็นคนกลางให้ ทำให้แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ สามารถสร้าง
บุญคุณแก่สมาชิกกลุ่มได้ง่าย และได้รับความเชื่อถือจากประชาชน สุดท้ายแล้วแกนนำสามารถนำ
ผลพลอยได้ดังกล่าวเป็นช่องทางเข้าหาผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้เลือกหรือไม่เลือกใครในการเลือกตั้งแต่ละ
ครั้งได้

ตาราง 4.13 ข้อ 18 กิจกรรมหลักที่ทำกับคนหนุ่มมากในหมู่บ้านเป็นลักษณะใด

ลักษณะของกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. งานพิธีตามประเพณีต่างๆ เช่น งานศพ งานวัด งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานรัฐพิธี เป็นต้น	38	54.28
2. กองทุนข้าวสาร	8	11.43
3. กิจกรรมออกกำลังกาย	7	10.00
4. ประชุมหรือฝึกอบรมร่วมกับกลุ่มที่สังกัด	17	24.29
รวม	70	100

ตารางที่ 4.13 ลักษณะของกิจกรรมหลักที่กลุ่มศึกษาทำกับคนหนุ่มมากในหมู่บ้านที่
มีมากที่สุดคือ งานพิธีตามประเพณีต่างๆ เช่น งานศพ งานวัด งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานรัฐ
พิธี มีอยู่ 38 คิดเป็นร้อยละ 54.28 กลุ่มศึกษาได้ร่วมการประชุมหรือฝึกอบรมร่วมกับสมาชิกกลุ่ม
หนุ่มที่สังกัด 17 คนคิดเป็นร้อยละ 24.29 ได้ทำกิจกรรมในการบริหารกองทุนข้าวสาร 8 คนคิดเป็น
ร้อยละ 11.43 และร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย 7 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ในประเด็นลักษณะของกิจกรรมหลักที่กลุ่มศึกษาทำกับคนหนุ่มมากในหมู่บ้าน ผู้
ศึกษาได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายสิงคำ ธิเก่ง อดีตกำนันตำบลหนองหารว่า “เนื่องจาก

ประชาชนผู้เลือกตั้ง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งนิยมไปร่วมงานทางศาสนาเป็นประจำ และอยู่อาศัยในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทที่ยังมีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมืองไว้ได้ดี ดังนั้นการพบปะกับกลุ่มประชาชนดังกล่าวในปริมาณที่มากก็ต้องอาศัยช่องทางการพบปะตามงานพิธีใหญ่ๆ ดังที่กล่าวมา หากเป็นเวลาปกติชาวบ้านก็ต้องใช้เวลาไปประกอบอาชีพหรือทำกิจกรรมที่สร้างรายได้มาเลี้ยงครอบครัว หากไม่ใช่งานพิธีที่จัดโดยผู้ที่สนิทกับกลุ่มชาวบ้านก็จะไม่มาร่วม ชาวบ้านในเทศบาลมุ่งใช้เวลาไปกับการทำงานที่สร้างรายได้มากกว่า” (สัมภาษณ์ อดีตกำนันตำบลหนองหาร นายสิงคำ ธิเก่ง, กรกฎาคม 2549) การที่ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ยังนึกถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ใกล้ตัว โดยเฉพาะปัญหาเรื่องความเดือดร้อนด้านปากท้องเป็นสำคัญ การเสียสละเวลามาร่วมงานสังคมจึงเป็นโอกาสที่มีน้อยมาก เมื่อเกิดงานสังคมขึ้นในเขตเทศบาล กลุ่มศึกษาที่เป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์และเป็นตัวแทนกลุ่มการเมืองก็จะไปร่วมงานด้วยทุกครั้งเพื่อหาทางให้ผู้สมัครกลุ่มที่ตนสนับสนุนได้ไปพบปะทำความคุ้นเคยกับชาวบ้านในพื้นที่

ตารางที่ 4.14 ข้อ 19 ผู้สมัครให้ท่านไปหาเสียงกับชาวบ้านอย่างไร ใช้วิธีใด ได้ผลหรือไม่

วิธีการ	จำนวน	ร้อยละ
1. แจกใบปลิว	21	30.00
2. แนะนำผู้สมัครให้กับญาติพี่น้องหรือกลุ่มเพื่อนช่วยลงคะแนนให้	43	61.43
3. ไม่ได้ช่วยหาเสียง	6	8.57
รวม	70	100

ตารางที่ 4.14 ได้ศึกษาถึงกรณีที่ผู้สมัครให้กลุ่มศึกษาไปหาเสียงกับชาวบ้านโดยใช้วิธีการใด ได้ผลหรือไม่ ปรากฏว่าผู้ศึกษาได้ใช้วิธีแนะนำผู้สมัครให้กับญาติพี่น้องหรือกลุ่มเพื่อนช่วยลงคะแนนให้มากที่สุด 43 คนคิดเป็นร้อยละ 61.43 แจกใบปลิว 21 คนคิดเป็นร้อยละ 30.00 ไม่ได้ช่วยหาเสียง 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57

บทบาทของกลุ่มศึกษาในการเข้าไปพบปะประชาชนกลุ่มอื่นๆตามงานพิธีเพื่อแนะนำผู้สมัครให้กับญาติพี่น้องหรือกลุ่มเพื่อนช่วยลงคะแนนให้จากการศึกษาพบว่ามากที่สุดถึง 43 คนคิดเป็นร้อยละ 61.43 การที่กลุ่มศึกษาต้องแสดงบทบาทแนะนำผู้สมัครให้กับญาติพี่น้องหรือกลุ่มเพื่อนช่วยลงคะแนนให้แทนผู้สมัครซึ่งบางงานผู้สมัครก็ไม่ได้ไปปรากฏตัวด้วย มีเหตุผลคือทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและประชาชนผู้เลือกตั้งต่างมีระยะเวลาอันน้อยเกินไปที่จะทำความรู้จักซึ่งกันและกันอันเนื่องมาจากเขตการเลือกตั้งกว้างขวางถึง 19.46 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,155 ไร่ ผู้สมัครที่เคยเป็นอดีตนายกเทศมนตรีหรือสมาชิกสภาเทศบาล หรือนักการเมืองท้องถิ่น

เช่น นายบุญล้อม ถวาย จึงยอมเป็นที่รู้จักของประชาชนผู้เลือกตั้งมากกว่า ดังนั้น กลุ่มผลประโยชน์ในฐานะตัวกลางเพื่อให้ผู้สมัครกับประชาชนผู้เลือกตั้งได้รู้จักกัน โดยเฉพาะผู้สมัครคนใหม่ของกลุ่มประชาชาติคือ นายพิเชษฐ์ คันธรส เมื่อได้มีโอกาสได้พบหน้าพูดคุยหรือพบตัวแทนผู้สมัคร ทำให้เกิดความผูกสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม กลุ่มผลประโยชน์จึงมีบทบาทในการช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้สมัคร บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่เอื้อต่อการเลือกตั้งนักการเมืองท้องถิ่น แสดงบทบาทในเชิงประสานการบริการหาเสียงแทนให้ โดยเฉพาะกับ กลุ่มญาติพี่น้องที่สนิทกับกลุ่มศึกษาจะมีโอกาสคล้อยตามการแนะนำมากกว่ากลุ่มที่ไม่คุ้นเคยกัน

4.2.3 ประเด็นบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่อกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ

ตารางที่ 4.15 ข้อ 20 ท่านว่าชาวบ้านผู้เลือกตั้งมีความเห็นอย่างไรกับผู้สมัครที่ท่านเสนอแนะจงใจ

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. เห็นดีด้วยเนื่องจากดูจากประวัติการทำงาน ความดี ความจริงใจ เป็นคนในชุมชนเดียวกัน	47	67.14
2. รับฟังเพื่อนำไปพิจารณาด้วยตัวเองอีกครั้ง	20	28.57
3. ไม่ทราบ	3	4.29
รวม	70	100

ตารางที่ 4.15 ต่อคำถามที่ว่าชาวบ้านผู้เลือกตั้งมีความเห็นอย่างไรกับผู้สมัครที่กลุ่มศึกษาในฐานะเป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์เสนอแนะจงใจให้เลือก เห็นดีด้วยเนื่องจากดูจากประวัติการทำงาน ความดี ความจริงใจ เป็นคนในชุมชนเดียวกัน 47 คนคิดเป็นร้อยละ 67.14 รับฟังเพื่อนำไปพิจารณาด้วยตัวเองอีกครั้ง 20 คนคิดเป็นร้อยละ 28.57

ความคิดของกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 67.14 คิดว่าชาวบ้านที่ได้พูดคุยเพื่อจงใจให้เลือกผู้สมัครที่ตนสนับสนุนเห็นดีด้วยกับการจงใจดังกล่าว เนื่องจากชาวบ้านจะพิจารณาผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสภาเทศบาลจากประวัติการทำงาน ความดี ความจริงใจ เป็นคนในชุมชนเดียวกัน ซึ่งความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเกิดกลุ่มของคนไทยมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวของบุคคลใน ลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ (Patron-Clients) ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ความไว้วางใจและความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นที่ตั้ง มีลักษณะของความสัมพันธ์แบบศักดินาที่ยังคงมีอิทธิพลอยู่มากในสังคมไทย

เป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์แบบนัยกับไพบร์ ทำให้สถานะภาพของสมาชิกภายในกลุ่มไม่มีความขัดแย้งกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้นำกลุ่มกับบรรดาสมาชิกภายในกลุ่ม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependency) ต่อกันเป็นทอดๆ แกนนำกลุ่มผลประโยชน์จึงอาศัยความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคกัน ความมีอาวุโส ความมีบารมีหรือการมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่า เป็นสิ่งส่งเสริมในการเข้าถึงและจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นชาวบ้านที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้อยกว่าแกนนำของกลุ่มผลประโยชน์

ตารางที่ 4.16 ข้อ 21 ท่านประธานหรือติดต่อกับสมาชิกจากกลุ่มอื่นๆในชุมชนหรือไม่ ระบุชื่อกลุ่ม

ลักษณะการประสานงาน	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการประสานและติดต่อกับสมาชิกกลุ่มอื่นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชนอยู่สม่ำเสมอ	63	90.00
2. ไม่ได้ประสานหรือติดต่อกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ	7	10.00
รวม	70	100

ตารางที่ 4.16 ลักษณะที่กลุ่มศึกษาได้ประสานงาน หรือติดต่อกับสมาชิกจากกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆในชุมชน กลุ่มศึกษาได้ตอบคำถามว่ามีการประสานและติดต่อกับสมาชิกกลุ่มอื่นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนอยู่สม่ำเสมออยู่ 63 คนคิดเป็นร้อยละ 90.00 รองลงมากลุ่มศึกษาได้ให้คำตอบว่าไม่ได้มีการประสานหรือติดต่อกับสมาชิกกลุ่มอื่นๆ 7 คนคิดเป็นร้อยละ 10.00

จากข้อมูลในตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่าระหว่างกลุ่มต่างๆในเขตเทศบาลแม่โจ้ มีการประสานและติดต่อกับสมาชิกกลุ่มอื่นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันอยู่เสมอ ถึงร้อยละ 90 การเชื่อมประสานกันตลอดเวลาของกลุ่มต่างๆในเทศบาลตำบลแม่โจ้นั้น สามารถนำแนวคิดเรื่องกลุ่มของ Aurthur F.Bentley (1908) มาร่วมวิเคราะห์ได้ โดยนักวิชาการท่านนี้ใช้ ทฤษฎีกลุ่มการเมือง (Group Theory of Politics) มาแสดงให้เห็นว่าระบบการเมืองเป็นกระบวนการที่มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นตามการตัดสินใจ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากค่านิยมทางสังคม กิจกรรมของมวลมนุษยนั้นจะเป็นไปตามการตัดสินใจในแนวเดียวกัน และมวลมนุษยก็ถือกลุ่มการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีผลประโยชน์แตกต่างและขัดแย้งกัน อันเป็นสิ่งที่กำหนดว่าการตัดสินใจจะเป็นไปในทางใด เพราะกลุ่มทุกๆกลุ่ม ต่างก็พยายามที่จะเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อกลุ่มใดสามารถมีอิทธิพล

กลุ่มนั้นก็จะมียุทธศาสตร์ในการกำหนดนโยบายของชาติได้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ดังนั้นการตัดสินใจทางการเมืองจึงมักจะมาจากความขัดแย้งของกลุ่มที่มีการจัดระเบียบเป็นอย่างดี

ตามแนวคิดของ Arthur F. Bentley จะเห็นได้ว่าการเกิดกลุ่มนั้น เป็นการรวมตัวกันของมนุษย์โดยความสมัครใจ แต่อยู่กันได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ การแสวงหาอิทธิพลระหว่างกันของกลุ่ม ก่อให้เกิดการพยายามสร้างดุลยภาพระหว่างกัน จึงเป็นเรื่องปกติของกลุ่มผลประโยชน์ที่จะพยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและประสานงานเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มในอนาคต

ตารางที่ 4.17 ข้อ 22 สมาชิกกลุ่มอื่นที่ท่านติดต่อด้วย เขาช่วยเหลือแนะนำท่านอย่างไร วิธีใด

ลักษณะการแนะนำ	จำนวน	ร้อยละ
1. เมื่อมีกิจกรรมก็ขอความร่วมมือ เช่น นำสิ่งของหรือแรงงานมาช่วยเหลือ	41	58.57
2. ร่วมกันออกความคิดเห็นว่าควรจะเลือกใครเป็นนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล	23	32.86
3. ไม่แนะนำ	6	8.57
รวม	70	100

ตารางที่ 4.17 สมาชิกกลุ่มอื่นที่กลุ่มศึกษาได้ทำการติดต่อด้วย ได้ช่วยเหลือแนะนำกลุ่มศึกษาอย่างไร วิธีใด มีกลุ่มศึกษาตอบว่า เมื่อมีกิจกรรมก็ขอความร่วมมือ เช่น นำสิ่งของหรือแรงงานมาช่วยเหลือ 41 คนคิดเป็นร้อยละ 58.57 ร่วมกันออกความคิดเห็นว่าควรจะเลือกใครเป็นนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล 23 คนคิดเป็นร้อยละ 32.86 ไม่แนะนำ 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57

ความช่วยเหลือของสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์อื่นที่กลุ่มศึกษาได้ติดต่อด้วย เป็นไปในลักษณะการให้ความร่วมมือแก่ผู้ศึกษา ซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความร่วมมือเป็นลักษณะที่พบได้ทั่วไปในสังคมระดับหมู่บ้านนอกตัวอำเภอเมือง ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับงานเขียนของ Jack Potter (1976) ซึ่งเคยเข้าไปทำวิจัยในหมู่บ้านหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเขาพบว่า “หมู่บ้านเชียงใหม่เป็นสังคมที่มีโครงสร้างเคร่งครัด โดยสรุปสั้นๆ หมู่บ้านนี้เป็นสังคมที่เป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีบุคลิกภาพอันเดียวกัน คณะกรรมการวัดและคณะกรรมการโรงเรียนในหมู่บ้านเป็นเสมือนกลุ่มที่ทำการปกครอง คอยตัดสินใจเรื่องต่างๆ แทนชาวบ้านทั้งหมู่บ้านและแก้ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างคนในหมู่บ้านด้วย สังคมในหมู่บ้านประกอบด้วยกลุ่มสหกรณ์ และกลุ่มที่ตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจของชาวบ้านอื่นๆ การร่วมมือกันเป็นอุดมการณ์หลักในวิถีชีวิตของ

ชาวบ้าน พฤติกรรมของคนในหมู่บ้านก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอและคาดหวังได้เหมือนกับในสังคมอื่นๆ เหมือนกัน”

ตารางที่ 4.18 ข้อ 23 ท่านสามารถช่วยให้สมาชิกกลุ่มอื่นในชุมชนช่วยคุมเป่าคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร ได้หรือไม่ มีวิธีอย่างไร

วิธีการช่วยให้	จำนวน	ร้อยละ
1. ได้		
- บอกญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้านให้ช่วยเลือก	30	42.86
- บอกถึงความดีของผู้สมัคร อาศัยการพูดปากต่อปากในชุมชน	22	31.43
- ตรวจสอบคะแนนจากกลุ่มต่างๆ ที่รู้จักคุ้นเคย	13	18.57
2. ไม่แน่ใจ	2	2.86
3. ไม่สามารถช่วยให้	3	4.28
รวม	70	100

ตารางที่ 4.18 ต่อคำถามที่ว่ากลุ่มศึกษาสามารถช่วยให้สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์อื่นในชุมชนช่วยคุมเป่าคะแนนเสียงให้ผู้สมัครได้หรือไม่ มีวิธีอย่างไร กลุ่มศึกษาได้ให้ความเห็นว่าสามารถช่วยให้สมาชิกจากกลุ่มผลประโยชน์อื่นให้บอกญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้านให้ช่วยเลือก 30 คนคิดเป็นร้อยละ 42.86 บอกถึงความดีของผู้สมัคร โดยอาศัยการพูดปากต่อปากในชุมชน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 31.43 ช่วยตรวจสอบคะแนนจากกลุ่มต่างๆ ที่รู้จักคุ้นเคย 13 คนคิดเป็นร้อยละ 18.57 ไม่แน่ใจว่าสามารถช่วยให้สมาชิกจากกลุ่มผลประโยชน์อื่นได้ 2 คนคิดเป็นร้อยละ 2.86 ไม่สามารถช่วยให้ 3 คนคิดเป็นร้อยละ 4.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 สามารถนำไปวิเคราะห์ร่วมกับประเด็นข้อที่ 23 ได้ดังข้อมูลที่จะนำเสนอต่อไปนี้

จากข้อมูลที่ได้จากประเด็นข้อที่ 23 สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจมีลักษณะที่อิงบุคคล หรือแกนนำกลุ่มมากกว่าหลักการหรือผลประโยชน์ร่วมกันนี้ มีเหตุมาจากการที่คนไทยมีวัฒนธรรมทางสังคมที่ยึดตัวบุคคล (Personalism) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมไทยถูกผูกเข้าด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว ดังวงจร ดังนี้

ภาพที่ 4.1 วงจรแห่งความสัมพันธ์ของสังคมไทย

ภาพที่ 4.1 ตามวงจรแห่งความสัมพันธ์ของสังคมไทยซึ่งเป็นงานศึกษาของ กนก วงศ์ตระหง่าน (2528:336) สามารถนำมาอธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์ส่วนตัวจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน คนรู้จัก หรือบุคคลอื่นๆ ที่มีโอกาสพบปะกัน อาจโดยการแนะนำให้รู้จัก และงานเลี้ยงสังสรรค์ในโอกาสต่างๆ การพบปะกันนั้นจะต้องมีความสม่ำเสมอจนก่อให้เกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิดและเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การที่บุคคลทั้งสองฝ่ายหรือมากกว่า สามารถร่วมมือกันกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันได้ จากประเด็นข้อที่ 23 กลุ่มศึกษาได้ให้ความเห็นว่า สามารถจูงใจให้สมาชิกจากกลุ่มผลประโยชน์อื่นให้บอกญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้านให้ช่วยเหลือ 30 คนคิดเป็นร้อยละ 42.86 บอกถึงความดีของผู้สมัคร โดยอาศัยการพูดปากต่อปากในชุมชน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 31.43 ก็คือกลุ่มศึกษาได้อาศัยความใกล้ชิดและความไว้วางใจ การแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นเพื่อนหรือความเป็นพวกพ้องเดียวกันและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนหรือพวกพ้อง การช่วยเหลือนี้มีได้ตั้งอยู่บนหลักการ หรือความถูกต้องแต่อย่างใด กล่าวคือเมื่อเป็นเพื่อนกันแล้วจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าการช่วยเหลือกันนั้นจะขัดหรือผิดต่อหลักการหรือความถูกต้องบางอย่าง เช่น ความยุติธรรม หรือกฎหมาย

ตารางที่ 4.19 ข้อ 24 ท่านคิดว่ากลุ่มอื่นในชุมชนที่ช่วยผู้สมัครหาเสียง มีความน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด

ความน่าเชื่อถือ	จำนวน	ร้อยละ
1. น่าเชื่อถือ		
- กลุ่มผู้สูงอายุ ลูกหลานจะให้ความเคารพเชื่อถือมาก	10	14.29
- กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	18	25.71
กลุ่มสตรีแม่บ้าน	13	18.57
- อสม.	12	17.14
2. น่าเชื่อถือปานกลาง		
- ข้าราชการและพนักงานของรัฐ	9	12.86
- กลุ่มเกษตรกร	6	8.57
- กลุ่มนักศึกษา	2	2.86
3. น่าเชื่อถือน้อย	0	-
4. ไม่น่าเชื่อถือ	0	-
รวม	70	100

ตารางที่ 4.19 กลุ่มศึกษาได้ให้ความคิดเห็นว่า กลุ่มผลประโยชน์ที่มีระดับความน่าเชื่อถือจากมากไปน้อย คือ กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 กลุ่มสตรีแม่บ้าน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 18.57 อสม. 12 คนคิดเป็นร้อยละ 17.14 กลุ่มผู้สูงอายุ ลูกหลานจะให้ความเคารพเชื่อถือมาก 10 คนคิดเป็นร้อยละ 14.29 น่าเชื่อถือปานกลาง ข้าราชการและพนักงานของรัฐ 9 คนคิดเป็นร้อยละ 12.86 กลุ่มเกษตรกร 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57 กลุ่มนักศึกษา 2 คนคิดเป็นร้อยละ 2.86

จากประเด็นข้อที่ 24 สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกับวงจรแห่งความสัมพันธ์แห่งสังคมไทยของ กนก วงศ์ตระหง่าน (2528: 336-342) ได้ว่าคนไทยให้ความสำคัญต่อการเป็นเพื่อนกันมากกว่าหลักการ นับเป็นการสะท้อนให้เห็นค่านิยมของความเป็นเพื่อนนั้นมีเงื่อนไขที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกันและกันระหว่างเพื่อนนี้ทำให้คนไทยที่เป็นเพื่อนกันจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันอีกด้วย และในที่สุดการพึ่งพากันนี้ก็เป็นเงื่อนไขที่ต้องให้คนเหล่านั้นมาพบปะกันอีก เพื่อที่จะให้ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีอยู่มีมากขึ้นอีก

ด้วยวงจรแห่งความสัมพันธ์ของคนไทยดังกล่าวมาแล้วนั้น ถ้าพิจารณาในระบบการเมืองไทย ก็จะพบว่าระบบการเล่นพรรคเล่นพวกเป็นสิ่งที่ยังไม่อาจแยกจากการเมืองไทยได้ トラบใดก็ตามที่ลักษณะของความสัมพันธ์แบบส่วนตัวยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมไทยเช่นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะบุคคลย่อมเล็งเห็นความสำคัญของการมีเพื่อน และใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพากันในหมู่เพื่อนฝูงและพวกพ้อง การที่บุคคลจะสามารถมีอำนาจมากขึ้นก็จำเป็นจะต้องมีเพื่อนและพวกพ้องเป็นบริวารมากขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกันก็ใช้อำนาจที่ตนมีอยู่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนและพวกพ้องเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน ลักษณะดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นระบบการเมืองไทยที่เน้นความสำคัญของบุคคลที่อยู่เหนือหลักการอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นกลุ่มบุคคลที่เป็นเพื่อนใกล้ชิดกับกลุ่มศึกษาในระดับแกนนำที่สุดในแต่ละหมู่บ้านก็คือ กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกลุ่มศึกษาลงความเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือมากถึง 18 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มศึกษามีความเชื่อถือใกล้ชิดกับกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด จากการสัมภาษณ์พบว่า ความผูกพันดังกล่าวมีพัฒนาการต่อเนื่องกันมาช้านาน ในระดับสังคมหมู่บ้าน กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมักจะเป็นที่พึ่งแก่กลุ่มศึกษาได้เสมอ อีกประการหนึ่งความไว้วางใจดังกล่าวเกิดขึ้นจากการสังสรรค์ในสังคมหมู่บ้านตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ส่วนกลุ่มกลุ่มสตรีแม่บ้านที่กลุ่มศึกษา 13 คน คิดเป็นร้อยละ 18.57 ให้ความเชื่อนั้นเป็นกลุ่มที่มักจะลงแรงในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน จึงแน่ใจได้ว่าเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ จะมีสมาชิกกลุ่มนี้เข้าร่วมด้วยเสมอ

ตารางที่ 4.20 ข้อ 25 มีสมาชิกกลุ่มข้ามมาจากพื้นที่อื่นเพื่อช่วยผู้สมัครหาเสียงหรือไม่ น่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด

ลักษณะความน่าเชื่อถือของกลุ่มอื่น	จำนวน	ร้อยละ
1. มี		
- มีและชาวบ้านเชื่อถือมาก	6	8.57
- มีแต่คนในชุมชนจะเชื่อกันเองมากกว่า	29	41.43
- มีในลักษณะที่เป็นญาติ พี่น้องกัน	13	18.57
- มีแต่น่าเชื่อถือน้อย	8	11.43
2. ไม่มี	14	20.00
รวม	70	100

ตารางที่ 4.20 ต่อคำถามที่ว่ากลุ่มศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ข้ามมาจากพื้นที่อื่นเพื่อช่วยผู้สมัครหาเสียงหรือไม่ หากพบว่ามี กลุ่มดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด

มีกลุ่มศึกษาตอบว่า มี และชาวบ้านเชื่อถือมาก 6 คนคิดเป็นร้อยละ 8.57 รองลงมาตอบว่า มี แต่คนในชุมชนจะเชื่อกันเองมากกว่า 29 คนคิดเป็นร้อยละ 41.43 อีกส่วนหนึ่งตอบว่า มี ในลักษณะที่เป็นญาติ พี่น้องกัน 13 คนคิดเป็นร้อยละ 18.57 ส่วนสุดท้ายตอบว่า มี แต่ไม่เชื่อถือน้อย และกลุ่มศึกษาที่ตอบว่าไม่มีกลุ่มอื่นเข้ามาในพื้นที่เลย 14 คนคิดเป็นร้อยละ 20.00

ตารางที่ 4.21 ข้อ 26 ท่านคิดว่ายังมีกลุ่มต่างๆ ในชุมชนจำนวนมากขึ้น เข้ามาช่วยเหลือผู้สมัคร หมายถึงโอกาสที่ผู้สมัครจะได้รับการเลือกตั้งมากขึ้นหรือไม่

โอกาสที่ได้รับการคัดเลือก	จำนวน	ร้อยละ
1. มีโอกาสได้รับการเลือกตั้งมาก	58	82.86
2. มีโอกาสได้รับการคัดเลือกน้อย	9	12.86
3. ไม่ออกความคิดเห็น	3	4.28
รวม	70	100

ตารางที่ 4.21 ต่อคำถามที่ว่า กลุ่มศึกษาคิดว่ายังมีกลุ่มต่างๆ ในชุมชนจำนวนมากขึ้น เข้ามาช่วยเหลือผู้สมัครหาเสียง หมายถึงโอกาสที่ผู้สมัครจะได้รับการเลือกตั้งมากขึ้นหรือไม่ กลุ่มศึกษากลุ่มใหญ่ที่สุดให้ความคิดเห็นว่า ผู้สมัครมีโอกาสดำเนินการเลือกตั้งมาก 58 คนคิดเป็นร้อยละ 82.86 ผู้สมัครมีโอกาสดำเนินการคัดเลือกน้อย 9 คนคิดเป็นร้อยละ 12.86 ส่วนสุดท้ายกลุ่มศึกษาไม่ออกความคิดเห็น 3 คนคิดเป็นร้อยละ 4.28

โดยสรุปประเด็นข้อที่ 26 ไม่ว่าในระบบราชการ ระบบการเมืองหรือแม้แต่ในระดับองค์กรเล็ก ระดับเอกชนทั่วไปจะพบว่ามีการเล่นพรรคเล่นพวก เป็นสิ่งที่ยังไม่อาจแยกออกจากระบบต่างๆ ของสังคมไทยได้ตราบดีที่ลักษณะของความสัมพันธ์แบบส่วนตัวยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมไทยเช่นในปัจจุบัน บุคคลย่อมเล็งเห็นความสำคัญของการมีเพื่อนและใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพากันในหมู่เพื่อนฝูงและพวกพ้อง การที่บุคคลจะสามารถมีอำนาจมากขึ้น ก็จำเป็นต้องมีเพื่อนและพวกพ้องเป็นบริวารมากขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกันการใช้อำนาจที่ตนมีอยู่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนและพวกพ้องเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน ตามลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ายังมีกลุ่มต่างๆ ในชุมชนจำนวนมากขึ้น เข้ามาช่วยเหลือผู้สมัครหาเสียง หมายถึงโอกาสที่ผู้สมัครจะได้รับการเลือกตั้งมากขึ้นเป็นลำดับ

4.3 การวิเคราะห์อิทธิพลของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่ใช้ช่องทางการอุปถัมภ์กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นและกลวิธีทุกอย่างเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตน ให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาเทศบาล

จากสมมติฐานของการศึกษาที่ว่า กลุ่มการเมืองท้องถิ่นใช้ช่องทางการอุปถัมภ์กลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นและกลวิธีทุกอย่างเพื่อสนับสนุนกลุ่มของตน ให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์โดยทำการแยกประเด็นให้เห็นดังต่อไปนี้

4.3.1 วิเคราะห์อิทธิพลอิทธิพลของกลุ่มพลังประชาชนต่อกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มพลังประชาชนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะอยู่ 3 ประการคือ

1. เป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่มีฐานะทางการเงินของกลุ่มในระดับดีมาก โดยมีผู้สนับสนุนหลักคือ นายบุญล้อมฉาย หัวหน้ากลุ่ม นายปิยะศักดิ์ ยะโสธนะชัย รองนายกเทศมนตรี ซึ่งก่อนการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ในขณะที่ยังไม่มีกรับรองผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) นายบุญล้อม มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นในเชิงอุปถัมภ์ (Patronage system) กับ กลุ่มของนายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัด (นาย อบจ.) และ นางกิงกาญจน์ ณ เชียงใหม่ ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) พรรคประชาธิปัตย์ ในการช่วยสร้างฐานคะแนนใหม่ในเขตอำเภอสันทราย ให้แก่ทั้งสองคน เนื่องจาก หลังการเลือกตั้ง นาย อบจ. นายธวัชวงศ์ และนางกิงกาญจน์ ได้ลาออกจากพรรคไทยรักไทยมาสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้ต้องสร้างฐานคะแนนเสียงใหม่ขึ้นมา แม้นางกิงกาญจน์ จะแพ้เลือกตั้ง สส. แต่ความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Exchange of reciprocity) ระหว่างนายบุญล้อม กับนายธวัชวงศ์ นางกิงกาญจน์ ยังคงมีความแน่นแฟ้น จนกระทั่งนายบุญล้อมได้รับการรับรองผลการเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีจาก กกต. และเข้าสู่ตำแหน่งจึงเริ่มมีนักการเมืองระดับประเทศและระดับจังหวัดอีกหลายคนพยายามเข้ามาเจรจาต่อรองขอให้สร้างฐานคะแนนสนับสนุนในการเลือกตั้ง สส. เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2549 ซึ่งยิ่งทำให้หลังเลือกตั้งนายบุญล้อมจึงมีความเข้มแข็งในด้านการระดมทุนมากขึ้น จากการสนับสนุนของนักการเมืองหลายกลุ่ม

ซึ่งในประเด็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างนายบุญล้อมกับนักการเมืองระดับสูงดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ดังที่ Peter M. Blau (1964) อธิบายไว้ใน Exchange and Power

in Social Life ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้นเป็นลักษณะของความร่วมมือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความร่วมมือเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ในสังคมนั้น สามารถอธิบายได้ว่าเป็นพฤติกรรมของความสัมพันธ์ที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Exchange of Reciprocity) เมื่อใดก็ตามที่คนหนึ่งหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นเมื่อนั้นเขาจะมีข้อผูกมัดหรือสร้างข้อผูกมัดกับ บุคคลที่เขาได้ให้ความช่วยเหลือไป ว่าใครควรจะตอบแทนความช่วยเหลือของเขาอย่างไรบ้าง เป็น “การตอบแทนแลกเปลี่ยนแบบหมุนไป” ความช่วยเหลือที่ได้รับในที่นี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการตอบแทนในสิ่งเดียวกันหรือเป็นเงินตราเสมอไป บางครั้งการแสดงความรู้สึกว่าคนเป็นหนี้บุญคุณก็อาจใช้ เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือที่เขาต้องการจากผู้อื่นได้

2. ลักษณะของสมาชิกกลุ่มมีความหลากหลาย มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่น มีบุคคลจากหลายสาขาอาชีพเข้าร่วมโดยส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับดีมาของสังคมเทศบาล เช่น นายคำตัน คำสุข สมาชิกสภาเทศบาล (สท.) เป็นเจ้าของกิจการโรงงานของเล่นไม้ส่งออก นายประดิษฐ์ แก้วโหม่ง สมาชิกสภาเทศบาล เป็นเจ้าของสวนเกษตรพริกหวาน นางสมนึก ปินชัย ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลที่ไม่ได้รับเลือกตั้ง เป็นนายทุนน้อยในเทศบาล รวมทั้งสมาชิกกลุ่มที่เหลือต่างมีสถานะทางสังคมเป็นที่ยอมรับ เช่น นายอิน สม สภา ประธานสภาเทศบาล เป็นแกนนำในกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ นายประเสริฐ อะทุน สมาชิกสภาเทศบาลเป็นอดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายเสาร์คำ อภิรม รองประธานสภาเทศบาล เป็นอดีตประธานสหกรณ์นิคม ซึ่งบุคคลเหล่านี้หัวหน้ากลุ่มพลังประชาชน นายบุญล้อม ถวายได้คัดเลือกด้วยตัวเอง โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าสมาชิกทุกคนต้องมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ในท้องถิ่น เพื่อขยายฐานคะแนนเสียงของกลุ่มให้มากขึ้น

3. การสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่มในเทศบาลมาเป็นระยะเวลา กว่า 10 ปี กลุ่มพลังประชาชนกำเนิดมาจากการโดดเด่นทางการเมืองท้องถิ่นของนายบุญล้อม ซึ่งอาศัยโอกาสที่รัฐบาลเริ่มการอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นกลุ่มมวลชนต่างๆได้รับการเชิดชูจากรัฐบาลในช่วงเวลานั้น ทำให้กลุ่มพลังประชาชนมีฐานเสียงในทุกหมู่บ้านในเขตเลือกตั้ง การที่สมาชิกกลุ่มหรือผู้สมัคร สท. ของกลุ่มเป็นศรัทธาวัชหรือเป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ทำให้นายบุญล้อมสามารถแสวงหาฐานคะแนนเสียงจากทุกกลุ่มได้อย่างรวดเร็ว ดังที่สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4.21 สมาชิกกลุ่มหรือผู้สมัคร สท. ของกลุ่มที่มีบทบาทเป็นแกนนำกลุ่มผลประโยชน์

ชื่อ	บทบาททางสังคม	กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสมาชิก
นายอินสม สะถา	อดีตประธานสภาเทศบาล	กลุ่มผู้สูงอายุ
ประดิษฐ์ แก้วม่วง	นายทุนน้อยให้ยืมปุ๋ย ยาในชุมชน	กลุ่มเกษตรกร
เกษตร จันทร์ขาว	อดีตผู้นำชุมชน หมู่ 9	กลุ่มเกษตรกร
ศรีรวม กันธิยะ	ประธานกองทุนเงินล้าน	กลุ่มสตรีแม่บ้าน
สมนึก ปินชัย	อดีตประธานแม่บ้าน	กลุ่มสตรีแม่บ้าน
ประเสริฐ อะทุน	ลูกชายผู้ใหญ่บ้านแม่เตาไห	กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน
วิสิทธิ์ศักดิ์ ขุนนา	ลูกชายผู้ใหญ่บ้านแม่เตาไห	กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน
นายประหัด สุจินดา	บุรุษพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน	กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข

จากตาราง 4.21 จะพบว่าสมาชิกกลุ่มหรือผู้สมัคร สท. ที่มีบทบาททางสังคมและเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในพื้นที่มาก่อนนั้นมีโอกาสเข้าถึงสมาชิกกลุ่มอื่นๆ เมื่อมีกิจกรรมกลุ่มขึ้น เช่น งานกีฬาแม่บ้าน (จัดเมื่อ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2549) งานทัศนศึกษาของ อสม. (จัดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2548) งานแข่งขันชมกมวยกกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน (จัดเมื่อ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2549) การเข้าถึงสมาชิกกลุ่มต่างๆ มีความสำคัญต่อการเพิ่มผู้สนับสนุนกลุ่มและสร้างคะแนนนิยมด้วยการไปร่วมงาน ร่วมบริจาคแก่ผู้จัดงาน ซึ่งในเขตหมู่บ้านกิ่งเมืองกิ่งชนบทนั้น โดยสมาชิกสภาเทศบาลแม่ใจให้ความเห็นว่าการที่ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลไปร่วมงานและอยู่จนพิธีจบถือว่าเป็นเกียรติแก่เจ้าภาพและแขกที่มาร่วมในงานมาก (สัมภาษณ์ สมาชิกสภาเทศบาลกลุ่มพลังประชาชน, มิถุนายน 2549)

4.3.2 วิเคราะห์อิทธิพลของกลุ่มประชามติต่อกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มประชามติที่มีอิทธิพลต่อการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะอยู่ 2 ประการคือ

1. ภาพพจน์ของกลุ่ม กลุ่มประชามติเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมาจากอดีตผู้บริหารโรงเรียน นักหนังสือพิมพ์ นักธุรกิจหนุ่ม ทุนายความ ไม่มีสมาชิกที่เคยเป็นนักการเมืองอาชีพมาก่อน อายุเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์หนุ่ม เมื่อก่อตั้งกลุ่มและมีวัยกลางคนอยู่บ้าง ภาพพจน์ของกลุ่มจึงถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนหนุ่มไฟแรง ไม่ยึดขาด คิดยึดกับระเบียบ ทำงานด้วยความกระฉับกระเฉงว่องไว จึง

เป็นผลดีต่อกลุ่มในการเสนอตัวให้ประชาชนเลือก ประกอบกับลักษณะของกลุ่มมีความหลากหลาย ไม่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือทางธุรกิจ แต่มาจากบุคคลสาขาอาชีพต่างๆกันไป ทำให้กลุ่ม ประชามติไม่ได้เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือขึ้นอยู่กับ การชี้นำของหัวหน้ากลุ่มอย่างเบ็ดเสร็จ เด็ดขาด มีภาพพจน์ของการเป็นฝ่ายค้านที่ตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและสมาชิกสภา เทศบาลกลุ่มพลังประชาชน ในเรื่องต่างๆอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดระบบถ่วงดุล (Check and balance) ขึ้นในระบบการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลแม่ใจ อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อการเมืองโดยรวม

2. ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆที่หลากหลายดังที่พบในตาราง 1.2.2 มีทั้งกลุ่มเครือญาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและฝ่ายตรงข้ามที่ไม่พอใจการทำงานของ กลุ่มพลังประชาชนที่ผ่านมาเข้าร่วม โดยการลงรับสมัครในครั้งนี้ เป็นการลงเล่นการเมืองเป็นครั้งแรกของ นายพิเชษฐ์ กันทรส แต่สามารถได้รับคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสองเขตรวมกัน 3,014 คะแนน ในขณะที่นายบุญล้อมถวายซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาลหนึ่งสมัยและ นายเทศมนตรีอีกสองสมัย ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนน 3,950 คะแนน ซึ่งเท่ากับนายบุญล้อม อดีต ผู้บริหารเทศบาลตำบลแม่ใจมาถึงสามสมัยขณะนายพิเชษฐ์ ซึ่งไม่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งมาก่อน เพียง 936 คะแนน

จากกรณีที่นายบุญล้อมเอาชนะนายพิเชษฐ์ได้ด้วยคะแนนที่ไม่มากดังกล่าวอาจ วิเคราะห์ได้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนหนึ่งที่เลือกนายพิเชษฐ์ ก็คือสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ที่เคย ขัดแย้งกับนายบุญล้อมด้วยความไม่พอใจในการบริหารงานด้านต่างๆตามข้อมูลที่ได้แสดงใน ตาราง 1.2.2 ทำให้คะแนนนิยมของนายพิเชษฐ์ซึ่ง ไม่เคยลงรับสมัครเลือกตั้งเพื่อเป็นนักการเมืองมา ก่อนในชีวิตหรือมีชื่อเสียงทางการเมืองมาก่อนมีคะแนนที่เพิ่มขึ้นจนใกล้เคียงกับนายบุญล้อมที่เป็น ผู้ชนะการเลือกตั้ง

เมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีกลุ่มหลากหลายของ Arthur F. Bentley (1908) อาจกล่าวได้ว่า การที่มีกลุ่มผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจทางการบริหาร ดังกล่าวทำให้เกิดการกระจายศูนย์แห่งอำนาจภายในสังคม เป็นการเลือกตั้งเอาผู้สมัครฝ่ายตรงข้าม กับกลุ่มพลังประชาชนที่ครองอำนาจบริหารมาแล้ว 12 ปีไม่ให้อำนาจทาง การตัดสินใจต้องตกอยู่ ภายใต้อำนาจ หรือคณะบุคคลใดโดยเฉพาะ มีดุลแห่งอำนาจเนื่องจากกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมนั้น ต้องการจะดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง จึงพยายามคอยถ่วงรั้งและสร้างดุลอำนาจซึ่งกันและ กันไว้ ในบางครั้งการต่อรองของกลุ่มประชาคมกับกลุ่มพลังประชาชนที่มีอำนาจบริหารเดิม อาจ ขยายใหญ่ไปสู่ระดับมหาชนได้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมากถึง 3,014 คน ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการต่อรอง หรือถ่วงดุลนั้นก็จะ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือ สาธารณะประโยชน์ด้วย เช่นการกระจายข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ทราบถึง

ข้อบกพร่อง ของแต่ละกลุ่มซึ่งจะช่วยประกอบการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลได้อย่างรอบคอบ มีข้อมูลจากทั้งสองฝ่าย

4.4 วิเคราะห์อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่นต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล

เนื่องจากในสังคมประชาธิปไตย เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มีสิทธิเสรีภาพในการหาเสียงด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ดังนั้นการมีทุน และช่องทางในการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ จึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกในกลุ่มผลประโยชน์และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

4.4.1 อิทธิพลของกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่ามี 2 ประการคือ

1. ความเป็นผู้นำในชุมชน ได้รับความเชื่อถือจากกลุ่มผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ได้รับสิทธิตามกฎหมายให้ร่วมตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาในชุมชนร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เช่นกรรมการหมู่บ้าน ที่สำคัญกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการนำนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลหรือองค์กรเทศบาล อ.บ.ต. รวมทั้งหน่วยงานราชการอื่นๆ ไปปฏิบัติในพื้นที่ มีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรองรับโครงการต่างๆ ของภาครัฐ เช่น กองทุนเงินล้าน กองทุน เอส เอ็ม แอล (SML)

ด้วยบทบาทที่โดดเด่นในชุมชน ส่งผลให้กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน สามารถระดมมวลชนได้ดีมากในการทำกิจกรรมต่างๆ สามารถอ้างข้อกฎหมายที่ให้อำนาจเพื่อร้องขอให้มวลชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นในกรณีที่กำนันผู้ใหญ่บ้านที่รับเป็นแกนนำให้กับการเมืองสามารถใช้ความเป็นผู้นำดังกล่าวรวบรวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาพบปะกับนักการเมืองท้องถิ่นได้ เพื่อนักการเมืองจะได้เจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับการสนับสนุนหรือเป็นฐานคะแนนให้กับกลุ่มการเมืองได้ง่ายกว่า การที่กลุ่มการเมืองจะไปหาผู้สนับสนุนที่ละบ้านแล้วเรียกประชุมเอง ดังนั้นเมื่อกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านเอื้อประโยชน์ และสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นใด ก็จะทำให้สร้างความได้เปรียบแก่กลุ่มการเมืองนั้นอย่างเห็นได้ชัด

2. กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลุ่มที่มีกฎหมายให้อำนาจรองรับชัดเจน มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ความเป็นทางการ ทำให้เป็นกลุ่มที่ผู้มีอำนาจรัฐต้องเข้าหาเพื่อให้กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้า

พนักงานนำโครงการหรือนโยบายต่างๆไปกระจายสู่ชุมชนอีกทอดหนึ่ง ทำให้กลุ่มประชาชนในหมู่บ้านโดยเฉพาะในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท ยังต้องพึ่งพาข้อมูลข่าวสาร และอาศัยกลุ่มนี้เพื่อเข้าถึงทรัพยากรของรัฐหรือติดต่อสื่อสารกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ความจำเป็นที่ต้องเชื่อฟังดังกล่าวสร้างความได้เปรียบทางการสื่อสารในฐานะผู้กำข้อมูลข่าวสารทางราชการไว้ เมื่อเกิดความพึงพาระหว่างกันในส่วนที่กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ทำให้มีการขยายตัวของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในระดับหมู่บ้าน ดังที่ปรากฏในการศึกษาของ Herbert J. Rubin (1972) และ Fred W. Riggs (1966) ซึ่งบรรยายในหนังสือทางมานุษยวิทยาของ Michael Moerman (1968) ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้อุปถัมภ์ของไทยสามารถเข้าใจได้จากการพิจารณาว่าผู้น้อยที่มีความไม่มั่นคงก็หวังจะได้รับความคุ้มครอง ความช่วยเหลือ และคำแนะนำจากผู้อุปถัมภ์ในทางกลับกัน ผู้อุปถัมภ์ก็จะได้รับความเคารพนับถือ และเกียรติจากผู้รับอุปถัมภ์ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและข้าราชการเป็นความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่กับผู้น้อย ชาวบ้านและข้าราชการมีโอกาสติดต่อกันโดยตรงน้อยมาก การติดต่อกันส่วนใหญ่มักตั้งอยู่บนรากฐานของบทบาทที่ไม่ใช่บุคคลต่อบุคคล ทำให้เกิดตัวกลางอย่างกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวเชื่อมประสาน (Connector) ขึ้นเพื่อเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากข้าราชการอีกทอดหนึ่ง ทำให้กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านมีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน

4.4.2 อิทธิพลของกลุ่มสตรีแม่บ้าน ต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มสตรีแม่บ้านที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่ามี 2 ประการคือ

1. มีฐานด้านจำนวนสมาชิกสูงมาก สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ หรือความใกล้ชิดกันเป็นส่วนใหญ่ มีความหลากหลายทางอายุของสมาชิกกลุ่มตั้งแต่แม่บ้านวัยทำงานจนถึงสูงอายุ มีความสามารถในการรวมตัวสูงเนื่องจากมีเวลาว่าง ที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และมีความพร้อมทางเศรษฐกิจพอสมควร กล่าวคือมีบ้านที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเป็นหลักแหล่ง มีรายได้ในครอบครัวจากการทำงานของสามีหรือลูกหลาน และมีลูกหรือหลานที่มีการศึกษา ทำให้ไม่ต้องเดือดร้อนเรื่องการทำมาหากินมากนัก (สัมภาษณ์ นางสุนันท์ สุรภักดิ์ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอสันทราย, กรกฎาคม พ.ศ.2549) เมื่อมีการรวมกลุ่มสมาชิก ก็มีการเลือกตั้งกันภายในกลุ่มเพื่อสรรหาประธานกลุ่มขึ้นมาทำงานบริหารกลุ่มสตรีแม่บ้าน จัดการด้านการรวบรวมเงิน เป็นตัวกลางประสานระหว่าง กลุ่มสตรีแม่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น เทศบาล หรือหน่วยงานราชการต่างๆที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มสตรีแม่บ้าน เช่น อำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ

ผู้ที่ถูกเลือกตั้งมาเป็นประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านเทศบาล ก็ต้องทำงานประสานงานดังกล่าว พร้อมทั้งคอยดูแลช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหาเดือดร้อน ในลักษณะการอุปถัมภ์แต่ประธานกลุ่มก็จะแลกเปลี่ยนการอุปถัมภ์สมาชิกกลุ่มด้วยการขอความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มให้มาร่วมกิจกรรมที่ประธานระดมคนไปร่วมดังที่ อคิน รพีพัฒน์ (2527, 101) ได้กล่าว ถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาใน อาทิ เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะเกรงใจใคร หรือถูกบังคับให้เข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า เช่น ถ้ามาช่วยขนดินสร้างเขื่อน จะได้รับของแจก เช่น ปลาช่อนดินคนละกระป๋อง หรือเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น และอยากเข้าร่วมทำ เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อประโยชน์ระยะยาวให้กับตนเอง โดยกลุ่มสตรีแม่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านจะได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี เช่นการร่วมประเพณีทางพุทธศาสนา จัดผ้าป่าร่วมกบเทศบาลหาเงินสร้างโบสถ์ วิหารเพื่อกลุ่มของตนจะได้เข้าไปใช้จัดประชุมหรือกราบไหว้พระเมื่อเข้าไปทำบุญที่วัดดังกล่าว

นอกจากนั้น อคิน รพีพัฒน์ ได้ศึกษาถึงการจัดระเบียบทางสังคมไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2325 – 2416 ซึ่งได้แสดงว่าระบบอุปถัมภ์เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของสังคมไทย ตามแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ ซึ่งพื้นฐานของสังคมไทยอยู่ที่ลำดับชั้นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ค้ำจุน โดยจะมีอยู่ในรูปแบบเป็นทางการตามระบบชนชั้น และในรูปแบบไม่เป็นทางการคือความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการภายในชนชั้นนั้นๆ

การตั้งกลุ่มในสังคมไทยนั้น เปรียบได้กับการจัดกลุ่มของช้าง คือต้องมีหัวหน้าซึ่งมีลูกน้องในกลุ่มเดิยติดตาม ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งกลุ่มอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ตาม กลุ่มมิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะว่าคนในกลุ่มมีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันและมาร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุซึ่งผลสำเร็จตามต้องการ แต่กลุ่มเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายระหว่างหัวหน้าและสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน กลุ่มสตรีแม่บ้านเองก็มีลักษณะคล้ายกับทฤษฎีของ อคิน รพีพัฒน์ คือต้องมีหัวหน้าคือประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านเป็นผู้นำและสมาชิก คอยปฏิบัติตามภายใต้ผลประโยชน์ร่วมกัน เมื่อผลประโยชน์ดังกล่าวแสดงออกมาเป็นรูปธรรมเช่น ประธานกลุ่มสามารถระดมเงินมาซื้ออุปกรณ์ทำอาหารให้กลุ่มสตรีแม่บ้านแต่ละหมู่บ้านได้ ก็จะทำให้สมาชิกมีความมั่นใจ และเริ่มชักชวนสตรีอื่นๆที่ยังไม่มีกลุ่มเข้าร่วม เป็นการขยายฐานสมาชิกให้มีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ

2.ทำหน้าที่เป็นแรงงานหลักในการขับเคลื่อนให้กิจกรรมแต่ละอย่างในชุมชนประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมสูง และดึงดูดให้นักการเมืองระดับจังหวัดหันมาสนใจให้การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวแก่องค์กรเทศบาล ตัวอย่างเช่นกิจกรรมที่กลุ่มสตรีแม่บ้านมีบทบาทมากและมีนัยทางการเมือง คืองานกีฬาวันเทศบาล งานกีฬาสตรีแม่บ้านสามองค์กร

ท้องถิ่นที่ผู้จัดงานประกอบไปด้วย เทศบาลตำบลแม่ใจ เทศบาลตำบลสันทรายหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจ่อม ร่วมกับกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอสันทราย ซึ่งได้จัดงานขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 งานดังกล่าวสามารถระดมผู้มาร่วมงานได้ประมาณ 4,000 คน โดยผู้บริหารเทศบาลได้เชิญ นายอุดรพันธ์ จันทรวีโรจน์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามาเป็นประธานในพิธีและร่วมบริจาคทุนในการจัดงาน รวมทั้งนายอุดรพันธ์ ประกาศจะสนับสนุนงานดังกล่าวในปีต่อไป

ผู้เข้าร่วมงานกีฬาสตรีแม่บ้านดังกล่าวเป็นสตรีเกือบทั้งหมดและเป็นสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านทุกคน จากลักษณะการรวมตัวอย่างมีประสิทธิภาพ และจำนวนสมาชิกที่มีมาก ทำให้กลุ่มสตรีแม่บ้านมีความได้เปรียบในด้านปริมาณสมาชิก ทำให้สามารถเจรจาต่อรองกับผู้บริหารท้องถิ่นได้สูง เมื่อนำเสนอโครงการต่างๆที่จะสร้างประโยชน์แก่กลุ่มสตรีแม่บ้าน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มเป็นผู้อยู่อาศัยและมีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล

4.4.3 อิทธิพลของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่ามีดังนี้

1. ภาพพจน์ที่เป็นกลุ่มอาสาสมัคร มีจิตใจให้บริการแก่สาธารณะ และมีศักยภาพการรวมตัวสูง เนื่องจากสมาชิกมีอายุอยู่ในวัยทำงาน มีพื้นฐานมาจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณสุขของปัจเจกบุคคล ในฐานะ สมาชิกอสม. พัฒนาลู่การก้าวสู่การเป็นองค์กรประชาชนในรูปของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับเทศบาล เป็นการขยายวงขอบเขตของการพัฒนาจากชุมชนหมู่บ้านไปสู่ประชาคมอำเภอ จังหวัด เขต ประเทศ เพื่อรับมือกับปัญหาสาธารณสุขและปัญหาสังคมที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น บทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมของ อสม. ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงจาก ผู้ตาม ผู้ปฏิบัติ ผู้แก้ไขปัญหา ไปสู่การมีบทบาทผ่านองค์กรเพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานของตนเอง เป็นผู้นำ และผู้ป้องกันปัญหาและเฝ้าระวังย้อนกลับไปบนเส้นทางที่ผ่านมา ก็เห็นว่า อสม. เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเพื่อนร่วมพัฒนากับประชาชนในพื้นที่

การที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นมองเห็นศักยภาพของ กลุ่ม อสม. เนื่องจาก ภาพพจน์ของกลุ่ม อสม. เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในชุมชนเทศบาลแม่ใจในระดับสูง เพราะกิจกรรมของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันปัญหาสาธารณสุข การแก้ไขปัญหาสาธารณสุข การป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม แก่ประชาชนในพื้นที่โดยไม่คิดค่าบริการ ทำ

ให้ผู้ได้รับบริการจาก อสม. ได้รับประโยชน์ ได้ฟังฟังเรื่องปัญหาสุขภาพ และยินดีต้อนรับ สมาชิกกลุ่ม อสม. ให้เข้ามาพบปะพูดคุยและปฏิบัติงาน ในหมู่บ้านต่างๆ อย่างเต็มที่ เป็นช่องทางให้กลุ่มการเมืองต่อรองให้กลุ่ม อสม. มาเป็นแกนนำหาเสียงให้ เพราะง่ายแก่การเข้าหาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากกลุ่มแกนนำ อสม. ในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจมี อยู่ ถึง 270 คน และเป็นประชาชนในระดับชนชั้นกลางทำให้ กลุ่ม อสม. มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยได้รับการบริการจาก อสม. ด้านสุขภาพอยู่เสมอ

4.4.4 อิทธิพลของกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่า

1. ความเป็นกลุ่มผู้อาวุโสที่ผ่านประสบการณ์มามาก มีฐานะเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งครอบครัวในเขตเทศบาลตำบลแม่ใจส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย กล่าวคือ มีคนมากกว่าสองรุ่นอาศัยอยู่ด้วยกันโดยไม่แยกครอบครัวออกไปตั้งบ้านเรือนต่างหาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการลงทุนปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อแยกออกไปตั้งอีกครอบครัวหนึ่ง ทำให้รุ่นลูกและรุ่นหลานที่เป็นสมาชิกครอบครัวยังต้องอาศัยอยู่กับรุ่น ปู่ย่า ตายายเป็นส่วนมาก ดังนั้นการตัดสินใจในระดับครอบครัว ผู้สูงอายุในฐานะผู้มีพระคุณต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว ย่อมมีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจแต่ละครั้ง โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มการเมืองเข้าถึงแกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ แล้วสามารถจูงใจให้สนับสนุนกลุ่มการเมืองได้ ก็จะทำให้กลุ่มการเมืองดังกล่าวได้เปรียบในการสร้างฐานคะแนนในระดับครัวเรือน เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของคนพื้นเมืองเชียงใหม่ ยึดถือประเพณีที่ยังให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโสอยู่สูงมาก ดังที่ปรากฏให้เห็นผ่านพิธีกรรมต่างๆ เช่น การรดน้ำดำหัวผู้เฒ่า ผู้แก่ในช่วงวันสงกรานต์ การมอบของขวัญปีใหม่แก่ผู้สูงอายุ การเชิญเป็นผู้วางผ้าบังสุกุลในงานศพ โดยเฉพาะงานศพเป็นหนึ่งในพิธีกรรมไม่กี่ประเภทที่ชาวบ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพิธีตามประเพณีท้องถิ่นตั้งแต่ต้นจนจบ ในลักษณะการขอแรงโดยไม่ต้องอาศัยขั้นตอนที่พึ่งพาระบบราชการ เหมือนงานพิธีอื่นๆ ในชุมชน อาทิ งานวันเฉลิมพระชนมพรรษา งานวันแม่แห่งชาติ งานวันครู หรือ แม้แต่งานวันเด็กซึ่งองค์กรของรัฐมักจะรับเป็นเจ้าภาพดำเนินการหมดทุกขั้นตอน ชาวบ้านเป็นเพียงผู้ร่วมงานเท่านั้น ในงานศพของเชียงใหม่มักให้เกียรติแก่ผู้สูงอายุ ถวายภัตตาหารเทศน์ในคืนวันสวดอภิธรรม และวางผ้าบังสุกุลในวันฉาปนกิจศพ พิธีศพในท้องถิ่นจึงเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ยังมีความเข้มแข็ง และผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดพิธีศพ

มากที่สุดนอกจากเจ้าภาพแล้วก็คือกลุ่มผู้สูงอายุอันเป็นที่เคารพนับถือในพื้นที่นั่นเอง (สัมภาษณ์. ผู้อำนวยการ North Net เชียงใหม่, กรกฎาคม 2549)

งานพิธีศพที่กลุ่มผู้สูงอายุมีบทบาทในการกำหนดผู้ถวายภัตตาหารในคืนวันสวดอภิธรรม และวางผ้าบังสุกุลในวันฌาปนกิจศพ นักการเมืองท้องถิ่นที่เข้าใจในประเพณีก็จะส่งแกนนำผู้สูงอายุที่สนับสนุนกลุ่มตนให้ไปเจรจากับเจ้าภาพศพให้สมาชิกกลุ่มการเมืองได้รับเกียรติดังกล่าว เนื่องจากการได้รับเชิญให้ถวายภัตตาหารในคืนวันสวดอภิธรรม และวางผ้าบังสุกุลในวันฌาปนกิจศพ ทำให้แขกผู้เข้าร่วมงานสนใจและซักถามถึงที่มาที่ไปของนักการเมืองท้องถิ่นที่ได้ถวาย หรือวางผ้าบังสุกุล ทำให้นักการเมืองผู้นั้นเป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็ว กลุ่มผู้สูงอายุจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน เพราะเป็นผู้มีประสบการณ์ ผ่านพิธีมรดกและอวมงคลมาตลอดชีวิต และมีอิทธิพลต่อกลุ่มการเมืองท้องถิ่นให้ต้องแสดงความคารวะโดยการมรดกน้ำคำหว่านในเทศกาลสงกรานต์ทุกปี เช่นที่ปรากฏในงานวันรดน้ำคำหว่านนายกเทศมนตรีตำบลแม่ใจ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2549 จะมีการรดน้ำคำหว่านผู้สูงอายุในเขตเทศบาลไปด้วยเพื่อแสดงให้เห็นแก่นนำกลุ่มผู้สูงอายุทราบว่ากลุ่มการเมืองท้องถิ่นมีความเคารพต่อผู้สูงอายุอยู่ และเป็นการแสดงออกที่มีนัยทางการเมืองเพื่อขอการสนับสนุนแก่กลุ่มทางการเมืองในปีต่อไป

4.4.5 อิทธิพลของกลุ่มเกษตรกร ต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มเกษตรกรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่ามีดังนี้

1. ความเป็นกลุ่มทางสังคมที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ในการรวมกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มอาชีพที่รวมตัวกันเพื่อต่อรองแลกเปลี่ยนระหว่างกันและระหว่างกลุ่มอื่นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจมากกว่าเหตุผลทางสังคม กลุ่มเกษตรกรไม่ใช่กลุ่มอาสาสมัคร อย่างกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่ม อสม. หรือ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ จึงเป็นกลุ่มที่มีอุปสงค์ในการสร้างรายได้จากการรวมกลุ่ม เนื่องจากเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ต่อการทำมาหากิน ปัจจุบันหนึ่งเป็นเพราะภาคการเกษตร มีการใช้แรงงานเข้มข้น แม้จะมีเครื่องจักรเช่น เครื่องเกี่ยวข้าว เข้ามาทดแทนแรงงานแต่เจ้าของที่ดินก็ต้องมาค้ำกับดูแลการปลูกและการเก็บเกี่ยวด้วยตนเองหรือด้วยสมาชิกกลุ่มที่ไว้ใจได้ เนื่องจากการเช่า เครื่องมือการเกษตรปัจจุบันมีราคาสูง คิดเงินเป็นวัน ทำให้ไม่สามารถละทิ้งไร่นามาร่วมกิจกรรมสังคมหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มาก การที่กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เทศบาลตำบลแม่ใจ ได้รวมตัวกันและมีแกนนำที่ชัดเจนถือว่าเป็นจุดเด่นในการสร้างอำนาจการต่อรองกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะต่อรองแลกเปลี่ยนคะแนนของกลุ่มเกษตรกรกับ

ความช่วยเหลือด้านการลดต้นทุนในรูปแบบโครงการต่างๆจาก กลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่จะเข้าไปกำหนดนโยบายให้แก่เทศบาลตำบลแม่โจ้

จากศึกษารายงานประจำปี พ.ศ. 2547 ของเทศบาลตำบลแม่โจ้พบว่า กลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่บริหารเทศบาลในช่วงปี พ.ศ. 2543-2547 ได้ออกเทศบัญญัติจากสภาเทศบาล ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มเกษตรกร เช่น การจัดตั้งกองทุนข้าวสาร จัดตั้งกองทุนปุ๋ย จัดซื้อเครื่องสูบน้ำไว้บริการแก่เกษตรกร และกองทุนโคให้กู้ยืม ด้วยนโยบายที่ นายบุญล้อม ถวาย ที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีในขณะนั้นได้นำงบประมาณในรูปแบบโครงการดังกล่าวมาสู่กลุ่มเกษตรกร ทำให้มีผู้สนับสนุนนายบุญล้อมเพิ่มขึ้นในหมู่เกษตรกร โดยมีนายประดิษฐ์ แก้วโม่ง ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับการเลือกตั้ง เป็นตัวช่วยประสาน (Coordinator) ให้แก่กลุ่มพลังประชาชนของนายบุญล้อม เนื่องจากนายประดิษฐ์ มีฐานะเป็นเกษตรกรรายใหญ่ เป็นนายทุนน้อยในหมู่บ้านมีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้ความเกรงอกเกรงใจเป็นผู้ใหญ่ของคนในหมู่บ้าน การลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลของนายประดิษฐ์ จึงส่งผลให้นายบุญล้อม และกลุ่มพลังประชาชนได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่สอง ของเทศบาลเป็นอย่างมาก ในขณะที่กลุ่มประชาธิปัตย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีอาชีพ ข้าราชการ รับเหมา รับจ้าง จึงไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกกลุ่มเป็นเกษตรกรแต่อย่างใด การเข้าหาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรของกลุ่มประชาธิปัตย์จึงไม่สามารถเข้าถึงตัวแกนนำให้สนับสนุนกลุ่มตนได้ อย่างเต็มที่ อีกทั้งไม่มีผลประโยชน์หรือบุญคุณกันมาก่อน แม้ นายพิเชษฐ์ คันธรส ผู้สมัครนายกเทศมนตรีกลุ่มประชาธิปัตย์ พยายามออกเอกสารประชาสัมพันธ์ว่า บุญคุณต่างๆที่นายบุญล้อมสร้างไว้แก่กลุ่มเกษตรกรนั้น เป็นเงินภาษีของประชาชนที่ถูกนำมาจัดสรรในรูปโครงการงบประมาณผ่านความเห็นชอบของสภาเทศบาล แต่ก็ไม่ช่วยให้คะแนนเสียงของนายพิเชษฐ์ในกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นมาได้ กลุ่มพลังประชาชนที่อาศัยว่ามีสมาชิกส่วนใหญ่มาจากกลุ่มเกษตรกร จึงได้เปรียบด้านการสร้างฐานคะแนนนิยมต่อกลุ่มเกษตรกร ได้มากกว่า อย่างไรก็ตามจุดเด่นของกลุ่มเกษตรกรในเทศบาลแม่โจ้ที่เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและในกลุ่มเกษตรกรก็มีภรรยา พ่อแม่ หรือลูกหลานเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์อื่นในสังคมด้วยเช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มนักศึกษา ทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักๆที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่นต้องการจะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้วยเพื่อขอรับการสนับสนุน ผ่านตัวแทนของกลุ่มเกษตรกร ด้วยการที่กลุ่มเกษตรกรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ทำให้กลุ่มการเมืองท้องถิ่นต้องเชิญชวนให้กลุ่มเกษตรกรส่งตัวแทนของกลุ่มมาเป็นสมาชิก และมีตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งก็คือนายประดิษฐ์ แก้วโม่งที่ได้ยกมาเป็นกรณีตัวอย่าง

4.4.6 อิทธิพลของกลุ่มนักศึกษาต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มนักศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่ามีดังนี้

จากการศึกษาระบบการจัดตั้งองค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มีพัฒนาการและความเป็นกระบวนการ ดังกล่าว ทำให้กลุ่มนักศึกษาเป็นอีกกลุ่มผลประโยชน์หนึ่งในเขตเทศบาลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ในการเลือกตั้งวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2547 เนื่องจากจำนวนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีอื่นๆ กว่า ที่มีมากถึง 3,292 คน คนที่ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาในเขตเทศบาล เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลได้ตามกฎหมาย กลุ่มนักศึกษาจึงเป็นกลุ่มผลประโยชน์อีกกลุ่มหนึ่งที่กลุ่มการเมืองท้องถิ่น กลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคม กลุ่มพลังประชาชนและกลุ่มประชาคมต่างก็ต้องการจะเข้าถึงแก่นนำนักศึกษาและดึงมาเป็นผู้สนับสนุนในการเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ดังที่กล่าวไปแล้วแสดงให้เห็นถึงบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สัมพันธ์กับบริบทของบ้านเมืองในขณะนั้น ซึ่งนับได้ว่ากลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่ง ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับต่างๆ โดยเฉพาะในกรณีของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ซึ่งมีนักศึกษาที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลมากถึง 3,292 คน ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในมหาวิทยาลัย (พื้นที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ครอบคลุมหมู่บ้านแม่โจ้หมู่ที่ 4 และหมู่บ้านแม่โจ้ใหม่หมู่ที่ 12) อันเป็นคะแนนที่เพียงพอจะทำให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเทศบาลเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากการเอาชนะทางการเมืองเพื่อการเข้าสู่การดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมื่อการเลือกตั้ง วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2547 นายบุญล้อม ถวาย ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนน 3,950 คะแนน ส่วน นายพิเชษฐ์ กันทรส แพ้การเลือกตั้งด้วยคะแนน 3,014 คน มีคะแนนทิ้งห่างกันอยู่ 936 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 23 ของคะแนนผู้ชนะเลือกตั้ง เป็นการเอาชนะกันด้วยคะแนนไม่ห่างเกินครึ่งหนึ่ง หมายความว่า หากมีกลุ่มผลประโยชน์ใดที่ทุ่มเทคะแนนให้กับผู้สมัครรายใดรายหนึ่งผู้สมัครรายนั้นอาจมีสิทธิชนะได้เช่นกัน

จากข้อมูลการเลือกตั้งข้างต้นที่ผู้สมัครนายกเทศมนตรีเอาชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนไม่ห่างจากคู่แข่งนัก แสดงให้เห็นว่าหากผู้สมัครรับเลือกตั้งละเลย ไม่แสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างใกล้ชิดแล้ว ก็อาจทำให้เสียเปรียบผู้สมัครอีกฝ่ายหนึ่งได้ และกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่มียบทบาทต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลในครั้งนั้น ก็คือกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้นั่นเอง

การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเมือง ของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สัมพันธ์กับบริบทของบ้านเมืองในขณะนั้น ซึ่งนับได้ว่ากลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่ง ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับต่างๆ โดยเฉพาะในกรณีของเทศบาลตำบลแม่โจ้ ซึ่งมีนักศึกษาที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาลมากถึง 3,292 คน อันเป็นคะแนนที่เพียงพอจะทำให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเทศบาลเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากการเอาชนะทางการเมืองเพื่อการเข้าสู่อำนาจดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมื่อการเลือกตั้ง วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2547 นายบุญล้อม ถาวง ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนน 3,950 คะแนน ส่วน นายพิเชษฐ์ คันธรส แพ้การเลือกตั้งด้วยคะแนน 3,014 คน มีคะแนนทิ้งห่างกันอยู่ 936 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 23 ของคะแนนผู้ชนะเลือกตั้ง เป็นการเอาชนะกันด้วยคะแนนไม่ห่างเกินครึ่งหนึ่ง หมายความว่า หากมีกลุ่มผลประโยชน์ใดที่ทุ่มเทคะแนนให้กับผู้สมัครรายใดรายหนึ่งผู้สมัครรายนั้นอาจมีสิทธิชนะได้เช่นกัน

จากข้อมูลการเลือกตั้งที่แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครนายกเทศมนตรีเอาชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนไม่ห่างจากคู่แข่งนัก แสดงให้เห็นว่าหากผู้สมัครรับเลือกตั้งละเลย ไม่แสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างใกล้ชิดแล้ว ก็อาจทำให้เสียเปรียบผู้สมัครอีกฝ่ายหนึ่งได้ และกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลในครั้งนั้น ก็คือกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้นั่นเอง

4.4.7 อิทธิพลของกลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐ ต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจกล่าวได้ว่ามีดังนี้

ความเป็นข้าราชการและพนักงานของรัฐ ที่ทำงานและอยู่อาศัยในพื้นที่ โดยเฉพาะหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น ครัวกับผู้ปกครอง สาธารณสุข กับผู้ป่วยและกลุ่ม อสม. เกษตรอำเภอเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร พนักงาน ธกส. กับลูกหนี้ หรือ หัวหน้างาน กับลูกน้องในหน่วยงานระดับปฏิบัติงาน ก็สามารถสร้างบุญคุณกับกลุ่มผู้รับบริการจากหน่วยงานนั้นๆ โดยอาศัยความเป็นตัวกลางระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนผู้รับบริการ กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐสามารถมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ในเขตเทศบาลได้ในวงกว้าง และสามารถจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเลือกกลุ่มการเมืองที่ตนสนับสนุนได้อย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อน เนื่องจากหน้าที่การงานของข้าราชการและพนักงานของรัฐบางคนมีหน้าที่ให้ทุนให้โทษแก่กลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ที่เป็นกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการและพนักงานระดับต่างๆที่ มาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ เทศบาล หรือ แต่งงานกับคนในพื้นที่ หมายถึงเครือข่ายของข้าราชการผู้นั้นย่อมคล้อยตามการ ชักชวน การแนะนำ ของข้าราชการหรือพนักงาน เป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น ข้าราชการบำนาญที่ ทำงานในพื้นที่มานานเมื่อเกษียณอายุก็จะมิกลุ่มการเมืองท้องถิ่นไปติดต่อชักชวนให้เขามาร่วมกลุ่ม เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นที่เคารพนับถือในหมู่ข้าราชการรุ่นน้อง และเป็นที่เชื่อถือของ ชาวบ้านในพื้นที่ เพราะได้สร้างคุณความดีมาากเมื่อดำรงตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐ เช่น กลุ่ม พลังประชาชนไปชักชวน ดร.มานพ แก้วกำเนิด อดีตหัวหน้าสถานีทดลองยาสูบแม่โจ้ และรอง ผู้อำนวยการยาสูบโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง มาร่วมเป็นที่ปรึกษาแก่กลุ่มในการรับสมัคร เลือกตั้ง เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2549 ดร.มานพ เป็นที่เคารพนับถือในหมู่ข้าราชการและลูกจ้าง สถานีทดลองยาสูบ และโกดังยาสูบ ประกอบกับมีถิ่นพำนักอยู่ในพื้นที่เทศบาลมีครอบครัวเป็นที่ เชื่อถือของชาวบ้านในชุมชนมาก การชักชวนเอาคนจากระบบราชการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำให้กลุ่มการเมืองได้เปรียบคู่แข่งในด้านการสร้างแรงสนับสนุนจากกลุ่ม ข้าราชการและพนักงานของรัฐในพื้นที่

กลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาลแม่โจ้ทั้ง 7 ที่กล่าวมา แต่ละกลุ่มผลประโยชน์จะมีแกนนำ เมื่อแกนนำกลุ่มประสานงานติดต่อกับผู้สมัครนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล เป็นอย่างใดจนมีมติแนบแน่นกันแล้ว จะมีการขยายโครงข่ายของแกนนำในแต่ละกลุ่ม ผลประโยชน์ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน มีการรับช่วงตัดตอนในการให้ผลประโยชน์และสัญญา กับประชาชนเป็นทอด ๆ มากขึ้น ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งขึ้นกับลักษณะและ ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มของผู้เลือกตั้ง ได้แก่

ก.แกนนำในกลุ่มผลประโยชน์ขนาดเล็ก ก็จะพึ่งหัวหน้ากลุ่มที่เป็นผู้ประกอบการด้าน อาชีพนั้นได้แก่ อาชีพเกษตร เกษตรกรเหล่านั้นก็จะเลือกผู้สมัครที่หวัะแนนอาศัยความสัมพันธ์ ส่วนตัวในด้านอาชีพเกษตรกรขอให้ช่วยเหลือ กลุ่มผู้สูงอายุก็จะเลือกเชื่อฟังหัวหน้ากลุ่มที่สูงอายุ นำเชื่อถือ ในกลุ่มนักศึกษามีการใช้ผู้นำรุ่นใหม่ เยาวชนเข้าร่วมกระบวนการ ผู้นำเหล่านี้จะรับปาก แล้วให้ความร่วมมือ โดยมีเงื่อนไขผูกพันว่าเมื่อได้เป็นผู้แทนแล้วจะต้องสนับสนุนกิจกรรมของ พวกตน

ข. แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ระดับกลาง เช่นกลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐบาง คนที่สนับสนุนผู้สมัครอยู่ จะขอร้องให้ผู้เลือกตั้งเลือกตามโผประสานงานเป็นหมู่บ้านไป ขอร้อง ให้ลงคะแนนให้ตามโผแล้วเงินกองกลางจะเข้าหมู่บ้านส่วนหนึ่งและจ่ายเป็นรายตัวอีกต่างหาก จะ ได้แก่ ข้าราชการบางคนทำงานร่วมกับผู้ใหญ่บ้านที่ทำงานเป็นหวัะแนนลับ ๆ ไม่เปิดเผย เนื่องจากมีสถานะภาพเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นกัน

ก. แกนนำกลุ่มผลประโยชน์ระดับสูง เช่นกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน จะคอยประสานงานคุมคะแนนในแต่ละหมู่บ้าน ตำบลให้ได้ตามเป้าและประสานเรื่องการลงคะแนนให้เป็นไปตามนัดหมาย ความสะดวกในการบริหารคนและเงินถือว่าเป็นความจริงใจที่กลุ่มนี้ได้รับโดยอาศัยชื่อเสียงของผู้สมัครที่มีความน่าเชื่อถือ กลุ่มผลประโยชน์ระดับนี้จะเป็นตัวแทนให้ผู้สมัครที่สนับสนุนกลุ่มอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้ความน่าเชื่อถือต่อตัวเขาภายในกลุ่มดีขึ้นตามลำดับ และมีผลต่อฐานเสียงของตนเองในการเลือกตั้งเป็นหัวหน้ากลุ่มผลประโยชน์ที่ตนสังกัดต่อไป

ลักษณะของแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ตามสภาพที่เอื้ออำนวยให้คะแนนเสียงของผู้สมัครได้สูง จะเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนหรือหมู่บ้านในแต่ละระดับกันออกไป เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะมีอำนาจบารมีและมีอิทธิพลในการโน้มน้าวผู้เลือกตั้งให้ช่วยหาเสียงให้กับผู้สมัครและลงคะแนนเสียงให้ในที่สุด ซึ่งมีเหตุผลมาจากการที่ผู้สมัครไม่สามารถเข้าถึงผู้เลือกตั้งได้ทุกคนนั่นเอง จึงต้องอาศัยบุคคลอื่นเข้ามาช่วยในรูปแบบต่างๆ ซึ่งในรูปแบบที่ศึกษาแล้วได้ผลมากที่สุดก็คือการให้ผลประโยชน์ตอบแทน

สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ระดับล่าง เป็นคนระดับล่าง มีจำนวนมากกว่าประเภทอื่นที่สูงขึ้นไป แต่เป็นหัวคะแนนที่มีโครงข่ายการทำงานครอบคลุมในทุกหมู่บ้านและตำบลและทำงานด้านการเสนอผลประโยชน์ในการเลือกตั้งให้ผู้สมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางการลงคะแนนให้ผู้สมัครได้มากที่สุด เพราะทำงานอยู่ในหมู่บ้านคอยติดต่อกับประชาชนผู้เลือกตั้งโดยตรง

สมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ระดับกลาง เป็นผู้ที่ชอบขายการทำงานกว้างขึ้นมากกว่ากลุ่มแรก เป็นผู้คอยประสานงานให้สมาชิกระดับล่าง คอยคุมกลุ่มบ้านที่กว้างขวางให้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ อีกทั้งยังตรวจสอบและคุมเป้าคะแนนให้ผู้สมัครที่วางแผนว่าในแต่ละหมู่บ้านต้องการคะแนนเสียงกี่คะแนน บุคคลระดับนี้จะได้รับรางวัลพิเศษนอกจากเงินก่อนการเลือกตั้ง แต่ละคนจะต้องได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ เขาจึงจะได้รางวัลพิเศษจากผู้สมัคร ซึ่งต้องรับการเลือกตั้งให้เป็นผู้บริหารท้องถิ่นด้วย

หัวหน้ากลุ่มและแกนนำกลุ่มผลประโยชน์ระดับสูง จะทำงานคอยประสานงานระดับตำบล ผู้สมัครคนหนึ่งจะมีบุคคลประเภทนี้ 1 – 3 คน คอยประสานงานทั้งสามตำบลทั้งหมด ซึ่งโอกาสติดต่อกับผู้สมัครจะมีความถี่มากกว่าสมาชิกระดับกลางและระดับล่าง บุคคลประเภทนี้จะมีความสามารถพิเศษเป็นที่เชื่อถือของผู้สมัครและผู้เลือกตั้ง ได้แก่ อดีตเทศมนตรี อดีตสมาชิกสภาเทศบาล อดีตกำนันผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่น

สรุปในบทที่ 4 การวิเคราะห์อิทธิพลอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาล ตำบลแม่โจ้ต่อการเลือกตั้งและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นจาก

การศึกษาประกอบกับบริบทโดยทั่วไปของสังคมคนพื้นเมืองเชียงใหม่ นั้น อาจกล่าวได้ว่าการรวมกลุ่มของคนพื้นเมืองมักขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่า หลักการจัดตั้งที่อิงผลประโยชน์และหรืออุดมการณ์ร่วมกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์ร่วมมิใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดในการรวมกลุ่มของคนไทย หากแต่ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์กับผู้นำกลุ่มหรือแกนนำกลุ่มผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการจัดตั้งกลุ่มและการดำรงรักษากลุ่มคงอยู่แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มก็ยังเป็นไปในเชิงของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันอยู่ แต่ผลประโยชน์จะมีบทบาทภายหลังจากที่กลุ่มได้เกิดขึ้น

กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เมื่อมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งแล้วก็กลายเป็นช่องทาง ชั้นดี (Channel) แก่นักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่จะใช้กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เป็นช่องทางที่จะรองรับการสื่อสารกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างใกล้ชิด กลุ่มการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาล แม้ใช้ทั้งกลุ่มพลังประชาชน และกลุ่มประชาคมต่างก็มีกลุ่มผลประโยชน์ที่แตกต่างกันคอยสนับสนุนและมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบอุปถัมภ์ (Patronage system) แกนนำกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้นใช้ความพยายามทุกวิถีทางในการที่จะร่วมมือกับกลุ่มการเมืองที่รับอุปถัมภ์กลุ่มของตนในการ จูงใจ โน้มน้าว สร้างอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เลือกผู้สมัครที่ตนเสนอ โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นวิธีการที่ถูกต้องตามกติกาของบ้านเมือง กติกาของสังคมหรือไม่